

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

**ДИПЛОМНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**Священнича, суспільна та літературна
діяльність Антіна Могильницького (1811–
1873)**

студентки IV курсу, групи СОІ–41
спеціальності 014.03 Середня освіта
(Історія)

Жирнової Яни Русланівни

Керівник:

Савчук Богдан Романович

Рецензент:

Райківський Ігор Ярославович

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України і
методики викладання історії

Національна шкала: _____

Університетська шкала: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії: _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. РАННІ РОКИ ЖИТТЯ ТА ДУШПАСТИРСЬКА РОБОТА	6
1.1. Дитинство та юність, формування особистості.....	6
1.2. Навчання та висвячення на священника	7
1.3. Місце у церковному житті.....	10
РОЗДІЛ 2. СУСПІЛЬНА АКТИВНІСТЬ А. МОГИЛЬНИЦЬКОГО.....	17
2.1. Участь у національному відродженні в Галичині	17
2.2. Членство в просвітницьких організаціях	19
2.3. Боротьба за українську мову та освіту	21
РОЗДІЛ 3. ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ А. МОГИЛЬНИЦЬКОГО	28
3.1. Поетична та прозова спадщина	28
3.2. Внесок у літературне життя краю та України	36
РОЗДІЛ 4. А. МОГИЛЬНИЦЬКИЙ У ШКІЛЬНІЙ ІСТОРИЧНІЙ ОСВІТІ: ЗМІСТОВИЙ І МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ	40
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. Антін Могильницький (1811–1873) – відомий український письменник, священник і громадський діяч, чиє життя та діяльність співпали з періодом важливих історичних подій в українському національному русі Східної Галичини. Вивчення його творчості дозволяє краще розуміти політичні, культурні та соціальні процеси того часу та визначити внесок особистості у формування історичних процесів, перебігу подій. А. Могильницький, один із послідовників «Руської трійці», сприяв розвитку української літератури.

Творчість А. Могильницького має значну літературну цінність і відзначається високим рівнем мистецтва, глибоким змістом і патріотизмом. Його твори вплинули на розвиток української літератури та мови, залишаючи невід'ємний слід у культурному житті країни.

А. Могильницький активно приєднався до національно-визвольного руху, борючись за збереження української мови та культури, за права українського народу. Його ідеї залишаються актуальними й сьогодні, адже стосуються таких важливих цінностей, як свобода, справедливість і національна гідність.

Як священник, Могильницький активно сприяв просвіті та духовному розвитку українського народу, засновуючи недільні школи, пишучи релігійні твори та пропагуючи моральні цінності. Його діяльність свідчить про важливу роль релігії в українському суспільстві.

Дослідження творчості Могильницького сприяє розширенню знань про українську історію, культуру, літературу та релігію. Це дослідження може мати практичне значення для розвитку освіти, виховання та духовності в Україні, допомагаючи краще зрозуміти минуле, сьогодення та майбутнє країни.

Метою дослідження є комплексно дослідити священничу, суспільну та літературну діяльність А. Могильницького як одного з представників

українського національного відродження в Галичині першої половини XIX ст., а також визначити можливості використання його постаті та спадщини у шкільному курсі історії для формування національної свідомості учнів.

Завдання дослідження:

- дослідити біографічні етапи життя А. Могильницького, що вплинули на його становлення як духовної та суспільної постаті;
- проаналізувати його діяльність як священника в контексті церковного та громадського життя Галичини.
- розкрити суспільну активність діяча, зокрема участь у просвітницькому русі, підтримку української мови та освіти;
- оцінити літературну творчість як інструмент культурного і національного самовираження;
- визначити місце й роль А. Могильницького в історичному процесі формування української національної ідентичності;
- обґрунтувати дидактичний потенціал теми для викладання в закладах загальної середньої освіти та запропонувати методичні підходи до її реалізації у шкільному курсі історії.

Стан наукової розробки. Дослідженням роботи та життя Антіна Могильницького займалися такі дослідники як: О. Мончаловський, О. Петраш, О. Федькович, І. Франко, В. Шашкевич, В. Щурат та інші.

Об'єктом дослідження є громадсько-культурні процеси в Галичині першої половини – середини XIX ст. крізь призму постаті Антіна Могильницького як представника духовенства, освітянина та громадського діяча.

Предметом дослідження є діяльність Антіна Могильницького та її значення для формування національної свідомості, розвитку освіти і культури, а також потенціал використання його постаті в навчальному процесі закладів загальної середньої освіти.

Хронологічні рамки роботи охоплюють роки життя діяча – 1811–1873 рр.

Територіальні межі роботи становлять межі східної частини Галичини, Королівства Галичини і Лодомерії, під пануванням Австрійської імперії.

Методологія. У ході дослідження було дотримано онтологічні принципи дослідження – історизму, істинності, об'єктивності та системності. Реалізація поставлених завдань забезпечена врахуванням міждисциплінарної специфіки дослідження. Для досягнення мети використані загальнонаукові, спеціально-історичні та демографічні методи. Із загальнонаукових застосовано методи аналізу, синтезу, індукції, а також порівняльний, логіко-лінгвістичний, описовий, кількісний, статистичний методи.

Практичне значення. Матеріали дослідження можуть бути використані в навчально-виховному процесі в ЗЗСО, зокрема під час викладання історії України, інтегрованого курсу «Громадянська освіта», а також християнської етики та літератури. Біографія та діяльність А. Могильницького мають дидактичний потенціал для формування в учнів ціннісного ставлення до національної культури, духовності та громадянської відповідальності, можуть бути використані вчителями історії для створення тематичних уроків, практичних занять, індивідуальних і групових дослідницьких проєктів. Окрім того, зібраний фактологічний матеріал може слугувати основою для наукових доповідей, підготовки лекцій, написання курсових і дипломних робіт з історії України, культурології, релігієзнавства та інших гуманітарних дисциплін.

Наукова новизна роботи зумовлена тим, що в ході опрацювання наявного матеріалу щодо історії, нами була зроблена спроба не лише описати ці процеси, а й знайти можливості роботи з цим матеріалом у школі.

Структура роботи обумовлена її метою та завданнями. Вона побудована за проблемно-хронологічним принципом і складається зі вступу, чотирьох розділів і вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (43 позицій), 4 додатків та одного піддодатку. Обсяг основного тексту становить 46 сторінок. Загальний обсяг роботи – 74 сторінок.

РОЗДІЛ 1. РАННІ РОКИ ЖИТТЯ ТА ДУШПАСТИРСЬКА РОБОТА

1.1. Дитинство та юність, формування особистості

3 березня 1811 року народився Антін Любич Могильницький у селі Підгірки Калуського повіту, нині це Івано-Франківська область. Походження родини було шляхетним, вона належала до роду Любич. Він народився у родині священика, проте втратив батька у віці двох років. Мати, Анна Могильницька, згодом вийшла заміж за Івана Кульчицького, який не дуже переймався освітою сина. Своє дитинство він провів з матір'ю і вітчимом у селищі Солотвино. Раннє осиротіння та брак батьківської уваги можливо й загартували характер Могильницького.

Наступного разу весною 1848 року Антін Могильницький з Підгірок відвідав могилу свого батька на старому цвинтарі, де збирав фольклор Бойківщини для публікації в одному з часописів Станіслава [40]

Могильницький почав своє навчання досить пізно і часто змінював місця навчання, проте, він успішно здобув вищу освіту, що на той час було надзвичайним досягненням. Вже у 15 років майбутній священик став учнем Першої Станіславської гімназії, а наступного року вивчав у Бучачі. Він захоплювався українською історією та літературою, брав участь у театральних постановках і декламував вірші українських поетів. Однак навчання в гімназії не було безхмарним. Австрійська влада намагалася всіляко придушити український національний рух, тому українська мова та культура зазнавали утисків. Це змушувало Антіна та його однодумців боротися за свої переконання [42].

Антін Могильницький був вражаюче обдарованою особистістю, яка мала багато цікавих здібностей. Він вміло володів декількома мовами, серед яких були українська, польська, латинська та німецька. Окрім цього, у гімназії він вивчав інші мови, такі як грецька та італійська, що відкривало йому доступ до творів зарубіжних авторів, що вплинули на його світогляд.

Щодо наукових здібностей, Могильницький проявляв видатний інтерес до математики, фізики та історії. Його вчителі відзначали його гострий розум, допитливість та безмежне прагнення до знань, він вважався одним з найкращих учнів у гімназії. Крім цього, він проявляв талант у музиці та малюванні, писав вірші та прозу, а також активно брав участь у діяльності таємного гуртка української молоді [41].

Пізніше продовжив навчання у Чернівцях та Львові, закінчивши гімназійний курс у Будапешті, куди дістався пішки «через Закарпаття. У своєму «Життєписі» він писав: «Навчався в Солотвинській народній школі, а потім в гімназіях Станіславова, Бучача і Черновці. Володію граматиною, математикою, різними мовами (включаючи латинь), давньою історією та співом». Навчання в різних гімназіях дало йому можливість познайомитися з різними культурами та світоглядами.

Ймовірно, Антін Могильницький обрав шлях свого батька, оскільки у 1837 році вступив до Львівської духовної семінарії. Львівська духовна семінарія з її українським духом, ймовірно, вплинула на формування його національної свідомості [40].

Дитинство та юність Антіна Любича Могильницького були нелегкими, але вони багато чого його навчили. Він здобув цінний життєвий досвід, який згодом став у нагоді йому в його громадській та просвітницькій діяльності.

1.2. Навчання та висвячення на священника

Відомо, що вітчим Антіна не звертав особливої уваги на освіту свого пасинка. Тільки у віці 16 років А. Могильницький почав навчатися в гімназії, яка знаходилася при монастирі оо. Василіан у Бучачі. Через порушення шкільних правил він неодноразово змінював місце навчання, перебуваючи в Станіславівській цісарсько-королівській гімназії, гімназіях Чернівців і Львова, а також здобувши середню освіту в Будапешті. У 1837 році він вступив до Львівської духовної семінарії і завершив навчання у 1840 році. Його

висвятили у 1841 році. У 1836 році, під час навчання в семінарії Маркіяна Шашкевича, ректором був Телеховський. У жовтні 1848 року, в приміщенні семінарії, відбувся «Собор руських учених». У період австрійської епохи своєї історії, Станиславівська гімназія виділялася серед інших подібних освітніх закладів Галичини завдяки якості навчального процесу та наукових кадрів. Ці чинники сприяли позитивному зростанню кількості учнів у закладі [41].

У 1837 році Антін Могильницький вступив до Львівської греко-католицької семінарії і через три роки успішно її закінчив. Де здобув ґрунтовну освіту в галузі богослов'я, філософії, історії та мов. Під впливом Маркіяна Шашкевича він написав свої перші ліричні вірші на народній мові та склав панегірики по-польськи та сатиричні вірші латинською мовою .

Поет і громадський діяч демонстрував вражаючі ораторські здібності. Збереглося промова, яку він виголосив перед семінаристами 19 листопада 1839 року на тему «Про обов'язки підданих». Цей високопатріотичний текст, викладений староукраїнською мовою, є відмінним зразком красномовства. У ньому міститься багато глибоких філософських та морально-етичних думок, які й досі залишаються актуальними і цінними з точки зору науки. Антін Могильницький підкреслював необхідність уникати «засліплення і злості», закликаючи не тішитися горем і нещастям і утримуватися від непристойних дій. Він закликав молодь йти по шляху чесності, який прокладали їхні предки.

Промова пронизана численними народними прислів'ями: автор використовує народні пісні для підтримки своїх думок («Колись русин з-під бескида так тяжко не думав»). Це своєрідна поема про вічність рідного слова, про мову [1].

Кожний нарід хоч би дикий,
 Любить свій родинний край,
 Любить отцівські язики,
 Свою мову і звичай.
 Миліший йому край родинний,

Миліший отців тісний кут.

Так багатий світ ізмінний,

Де з золотих кубків п'ють.

У ті часи в семінарії Львова панувала атмосфера просвітництва, патріотизму та поваги до власного народу і його культури. Як зауважував Іван Франко у своїй статті «Руський театр у Галичині», семінарія «об'єднувала в собі в той час найталановитіших духовних діячів. Саме тут виховалися Шашкевич, Вагилевич, Головацький, Могильницький, Козанович, Мох, Устиянович, Вербицький, Шухевич, Скоморовський та багато інших, які пізніше займали видатні місця у руській літературі або громадському житті».[5, с. 165–169].

У передмові до збірки «Переклади і наслідування Осипа Шухевича» (Львів, 1883) Іван Франко зауважував, що період навчання у семінарії для цих особистостей був «часом найінтенсивнішого та найпродуктивнішого розвитку духовної діяльності в львівській руській духовній семінарії. У цей час стіни семінарії об'єднували найкращих представників галицько-руської молоді та чоловіків, які потім стали провідними постатями у духовному та літературному відродженні руського народу в Галичині» .

Він розпочав творити похвальні вірші: «Голос радости» – для святкування дня народження ректора семінарії Григорія Якимовича, і «Пісня радости», присвячена висвяченню у Львові Василя Поповича на єпископа Мукачівського [40].

Згодом похвальний стиль змінився на критичний. У початку 1840-х років революційні настрої охопили всю Австро-Угорщину. Таким чином, в Галичині найсильніше відчувалися мовні пригнічення. Саме вони стали одними з перших та найбільших об'єктів критики Антіна Могильницького. У 1839 році він виголосив в семінарії «Промову про обов'язки», руською (українською – *авт.*) мовою. Того ж року наш земляк написав похвальний вірш на честь австрійського архієпископа, який подорожував тоді Галичиною.

Цензура пропустила цей вірш, але він був конфіскований митрополитом Михайлом Левицьким. Причиною було те, що «не можна достойника простою мовою витворювати».

1.3. Місце у церковному житті

Закінчивши духовну семінарію у 1840 році, Могильницький увійшов у шлюб з Ганною Соболевською з Богородчан 23 листопада того ж року. Почав працювати у селі Хитар на Сколівщині, проте ця місцевість не надала йому такого творчого натхнення, як Миколі Устияновичу, поету та громадському діячеві, йому було віддано лише три роки, перш ніж він повернувся на рідну Калушину [43].

Після закінчення семінарії та отримання духовного сану в червні 1841 року, Антін Могильницький прибув до невеликого села Хитарі на Львівщині. Через чотири роки він переїхав до села Станькова, яке входило до парафії Збора поблизу Калуша, а ще через два роки став завідуючим капеланією в селі Комарів під Галичем. Його перебування у цьому селі у 1843–1845 роках згадується в «Книзі пропам'ятній Станькової парохії села Збори деканату Войнилівського». Проте, лише через два роки його чекала ще одна зміна місця роботи. Село Комарів, що знаходиться біля Галича, стало наступною парафією Антіна Могильницького. Він проживав там з 1846 по 1859 рік. Постійні матеріальні труднощі (оскільки він мав на утриманні тринадцять дітей) ставали перешкодою, і йому доводилося заробляти гроші, використовуючи свої великі здібності і вразливу пам'ять. Велика Родина Могильницьких ніколи не мала достатніх матеріальних засобів, тому будь-який додатковий дохід був важливим для них. Таким чином, Антін Могильницький був змушений проводити приватні уроки для дітей священників з сусідніх сіл, готуючи їх до вступу в гімназію [17, с. 34–41].

Один з його учнів, Степан Яросевич, син пароха села Сапогова, згадував: «Я отримував уроки від о. Могильницького з латинської, граматики

та давньої літератури. Я запам'ятав його добрі очі та щирі усмішки. Олександр, син Антина, і я часто грали в церкві між уроками. Оплата за уроки, яку брав о. Антін, не була великою, можливо, лише продукти харчування. Але з урахуванням його великої родини, це було непересічним».

Він навчав дітей священиків з сусідніх сіл для підготовки до початкової школи, писав різноманітні документи для селян – скарги, заяви, прохання – на польській, німецькій і латинській мовах, брав участь у численних судових процесах як для селян, так і для священиків. Крім того, відомо, що він заснував парафіяльну школу в Комарові і самостійно викладав у ній дітей.

Попри щоденні турботи про забезпечення харчів, виховання дітей та дбання про їхнє здоров'я, до Антіна Могильницького також приходили світлі миті, коли творча натхненість не давала йому спокою і він брався за перо [5, с. 165–169].

У 1859 році Антін Могильницький переїжджає до села Бабче на Богородчанщині, де стає парохом і отримує призначення богородчанським деканом від консисторії. У 1860 році його обирають до першого крайового сейму, де він активно бере участь у його роботі. Сейм направляє А. Могильницького до віденської Державної Ради. Однією з найвідоміших його промов є та, яку він виголосив у Відні 27 червня 1861 року: *«Я, як русин з роду, висловлюю свої думки з глибини руського серця. Руська мова – це живуча, розвинута мова, яка колись була мовою королівського двору та дворянства Польщі... Сьогодні наші опоненти стверджують, що руська мова не підходить для шкіл та наукових установ...»*. Десять разів виступ нашого співвітчизника був перерваний вигуками «Браво!». Ця промова в парламенті Австрії принесла визнання та славу від земляків-галичан [3, с. 82–83].

«У сфері мовних питань ми ставимо перед собою завдання забезпечити повне визнання нашої мови, яка страждала і була презирана стільки років, та надати їй повний обсяг прав поряд з іншими слов'янськими мовами, щоб вона

могла функціонувати в школах і урядових установах», – висловлював думку Антін Могильницький.

Це був відважний крок у протистоянні тим, хто прагнув асимілювати та полонізувати український народ у Галичині. Цю промову надруковано в численних європейських газетах, що привернуло увагу громадськості до проблем освіти українців рідною мовою в Галичині. Однак посол австрійської Державної думи Куранда навіть опублікував біографію Могильницького та скоментував його виступ. Але тодішня церковна влада визнала цей патріотичний вчинок Могильницького як «непокору», оскільки він осмілився виступати перед високопоставленими особами імперії руською мовою. Це призвело до гострих конфліктів між отцем Антіном Могильницьким та єпископом ГКЦ Спиридоном Литвиновичем [43].

Напередодні голосування у сеймі наприкінці квітня 1861 року владики Спиридон уклав угоду з поляками, де зобов'язувався представляти проблеми Галичини в парламенті як внутрішні галицькі та входити до польської парламентської фракції – польського кола. Це й привело до його обрання представником від першої курії.

Українське представництво 30 вересня 1861 року звернулося до уряду із «Проханням руських послів у Відні щодо забезпечення прав руського народу у сфері його мови». У зверненні вказувалося, що Східна Галичина є «руським краєм, а не польським», що підтверджувалося Головною Руською Радою в 1848 році, яку визнавали всі. Тому польська, німецька або івритська мови не можуть бути визнаними крайовими. Українські депутати вимагали, щоб «українська мова була визнана єдиною крайовою мовою для наукової освіти у всіх школах Східної Галичини. Учні польської національності мали зберігати право навчатися рідною для них мовою, проте заборонялося примушувати українців навчатися польською». Прохання не поширювалося на німецьку мову, оскільки вона була державною мовою віденського уряду [3, с.78-79].

Словенський депутат Ловро Томан виступив з пропозицією призначати суддями усіх інстанцій тільки кандидатів, які володіли б мовою відповідно до мовного складу населення у краї. У зв'язку з цим єпископ Спиридон Литвинович 17 травня 1862 року заявив, що в Галичині немає принципу рівності мов, а подання українською мовою викликало лише сміх у польських урядовців. Під час подальших дебатів 22 травня виступив отець Антін Могильницький. «У Східній Галичині є повіти, – наголосив депутат, – де проживає 60-70 німців, 9-10 поляків та 25 тисяч українців, і подання до судів не приймаються українською мовою...». Виступ А. Могильницького викликав суспільний резонанс. 30 травня Галицьке намісництво видав закон, який дозволяв в 12 східних повітах писати подання польською, німецькою та українською мовами. У виразі пошани до нашого земляка відобразили вірші Осипа-Юрія Федьковича «До нашого брата Могильницького» та Володимира Шашкевича «Гомін молоді Русі» [40].

Однак церковна влада того часу вважала цей патріотичний вчинок Могильницького «непокорою», оскільки він сміливо виступав перед відомими особами імперії українською (руською) мовою. Тому вона почала активно протидіяти нашому землякові. Гострі конфлікти виникали з єпископом Спиридоном Литвиновичем та педагогом з Холмщини Теофаном Лебединцевим. Архівні документи свідчать, що в лютому 1864 року політична влада розпочала слідство проти А. Могильницького. Його позбавили заслуженої пошани та ставили перешкоди у праці.

Тим часом матеріальне становище родини ставало складнішим. Умови для творчості були не вигідними. Іноді, коли Могильницький сідав за перо, дружина говорила: «Ось! Не треба було витрачати час на ці писанини! Краще пішов би на роботу та заробив хоч якийсь грош» [41].

Важливим аспектом у висвітленні останніх років життя письменника є його конфлікт з єпископом Спиридоном Литвиновичем. Після виступу Антіна Могильницького у Відні з промовою, єпископ почав його систематично

тиснути та образати. Це сильно вразило письменника, який був дуже вразливою особистістю, як свідчить лист від Івана Могильницького (брата Антіна) до Амвросія Шанковського у 1864 році. Так, Антіна дуже хвилювали напади єпископа, про що свідчив лист, в якому вміщено цікавий матеріал для розуміння конфлікту

Особливо для Антіна були образливі підозри митрополита Литвиновича, який став львівським митрополитом у 1863 році, стосовно ворожих статей у «Слові», за які Могильницький, ймовірно, не був відповідальний, оскільки у листі Литвиновича вони названі «нестерпно жорстокими». Крім того, конфлікт поглибився після випадку на державній раді, коли Литвинович разом з іншими назвав Могильницького «*Sie sind ein gemeiner Schuft*» (вони стали образливими словами) .

Складна ситуація призвела до збільшення емоційних переживань А Могильницького через його відносини з єпископом, подія наражала його та спричинила розгубленість; він звертався до алкоголю у товаристві Платона Костецького, що йому очевидно шкодило. Це призвело до скандалів, навіть львівська поліція дізналася про них. Проте, за свідченням цитованого листа, Литвинович був готовий простити Могильницькому всі його гріхи, якщо тільки поет видужав. Брат поета намагався вплинути на Антона через авторитет Шанковського, але, на жаль, не вдалося. Розрив між поетом і Литвиновичем, безсумнівно, спричинив багато бід і невдач у житті Могильницького, який супроводжувався душевними турботами та побутовими проблемами [3, с. 130–132].

Литвинович, здається, був готовий «пробачити» священника за умови, що той «покаявся». Проте Могильницький відмовився категорично. Навіть його брат Іван намагався повернути на «правильний шлях». У листах до А. Шанковського Іван просив його допомогти «вплинути на Антіна і переконати його про замір Литвиновича простити поета...». На жаль, священник не погодився з пропозицією митрополита залагодити справу порозумінням,

що призвело до цілої низки неприємностей та невдач в громадському житті. Суперечка стала причиною його «упадку», разом з яким прийшов духовний занепад, який, поряд із хатніми злиднями, завдавали важких клопотів [3, с. 92].

Поступове погіршення становища поета розпочалося з позбавлення його адміністративних церковних функцій: 14 липня 1864 року Антіна Могильницького було позбавлено статусу богородчанського декана, з попереднім розслідуванням політичною владою першого ступеня. Через два роки, у 1866 році, Могильницький зазнав прикрого інциденту з Теофаном Лебединцевим .

Могильницький, як відомо, був схильним прийняти православ'я, оскільки він вже давно симпатизував цій ідеї, але спроби цього не були успішними, пізніше цей факт став відомий широкому українському загалу. Тем не менш, його симпатії до москвофілів і православ'я виявились у його листах. Проте цей крок відобразив тільки частину його складної особистості та обставин його життя .

Т. Лебединцев у листі від 10 липня 1866 року до брата висловив думку, що «розрив між письменником і Литвиновичем безумовно став однією з причин його падіння...». Це також посилилося рішенням від 14 липня 1864 року позбавити А. Могильницького почесей Богородчанського декана з проведенням передварних слідств політичної влади першого рівня [3, с. 94–99].

Із збережених архівних матеріалів можна зрозуміти, що Могильницького постійно переслідували вищі церковні чиновники. Наприклад, 20 документів у латинській та німецькій мовах з 1840–1843 років свідчать про розслідування претензій, які Львівська митрополича консисторія мала до Могильницького та його особистих кредиторів; 9 документів з періоду 1841–1845 років зафіксують звинувачення А. Могильницького у порушенні правил щодо виплати особистих боргів; а 7 документів з 1852–1854 років

містять різноманітні звернення Могильницького до вищих церковних інститутів.

Таким чином відзначимо, що А. Могильницький народився в сім'ї шляхетського походження, але втратив батька у ранньому віці, що призвело до матеріальних та освітніх викликів. Навчання в Львівській духовній семінарії відіграло важливу роль у формуванні його особистості. Могильницький глибоко вивчав богослов'я, філософію та історію, що підготувало його до майбутньої ролі священика. Після закінчення семінарії, Могильницький активно працював над розвитком освіти та культури, особливо серед сільської молоді. Визнаний за свої літературні та педагогічні досягнення, Могильницький зробив значний внесок у духовне і культурне життя громади.

РОЗДІЛ 2. СУСПІЛЬНА АКТИВНІСТЬ А. МОГИЛЬНИЦЬКОГО

2.1. Участь у національному відродженні в Галичині

З 1861 до 1865 року Антін Могильницький обіймав посаду посланника до Австрійського парламенту, а в період з 1861 по 1867 рік – до Галицького крайового сейму першого скликання [40].

Могильницький представляв собою серйозну загрозу для влади. Він об'єднував у собі християнські моральні цінності, принцип правдивості та дух повстанця. Він не обмежувався лише внутрішнім світом, а також активно займався громадською діяльністю, висловлюючи свої погляди як у творчості, так і під час проповідей у церкві. Його невід'ємний дух був непохитним і без зайвого пафосу, оскільки він був невід'ємною частиною його особистості. Навіть після його фізичного знищення залишилося його добре ім'я. При вивченні його біографії ми не можемо знайти в ній нічого, що можна було б йому виправдати, оскільки для Могильницького головне було не естетичне, а вище від усього – правда. Він своїм життям продемонстрував, що жити чесно – це абсолютно можливо.

Антін Могильницький, фігура відома в історії культурного та громадського життя Галичини XIX століття, відзначався не лише активністю, але й впливовістю у різноманітних сферах. Разом з Маркіяном Шашкевичем та Іваном Вагилевичем, він став одним з ініціаторів та активних учасників «Руської трійці» – першої української культурно-просвітницької організації в Галичині. Його видавнича діяльність, зокрема робота над першими українськими альманахами «Русалка Дністровая» (1836) та «Зоря» (1844), відігравала ключову роль у поширенні української літератури та усвідомлення національної ідентичності. Він виступав за активне використання української мови у літературі та публіцистиці, що мало величезний вплив на українське суспільство та його культурний розвиток [9, с.157].

Збирання та публікація фольклору також стали важливим аспектом його діяльності. Могильницький був одним із перших українських фольклористів,

який звернув увагу на потребу збереження та документування народної творчості. Його зусилля допомогли не лише зберегти унікальність українського фольклору, але й відкрити його широкій аудиторії, що сприяло збагаченню культурного досвіду суспільства [41].

Поза культурною сферою, Могильницький відзначався активністю у громадському та політичному житті Галичини. Його участь у створенні Головної Руської Ради – першої української політичної організації в Галичині – свідчить про його значимий внесок у формування національної свідомості та боротьбу за права українського народу. Його вплив на різні сфери життя Галичини відзначався не лише в історичних записах, але й у спадщині, що живе в сучасному українському суспільстві.

Після подій 1848 року, він активно залучився до громадсько-політичного життя. Обрали його представником у Галицький крайовий сейм, де він пропагував ідею взаємної рівності з поляками. Також він став депутатом нижньої палати австрійського парламенту, яка відома як Державна рада у Відні, представляючи виборчий округ Богородчани-Солотвин, де він також займався пастирською та громадською діяльністю. В парламенті він часто виступав із промовами, захищаючи право українців-русинів на освіту українською мовою [27, с. 23].

Антін Могильницький висловив бажання, щоб українська мова, яка довгий час була ущемлена й знехтувана, отримала повне визнання та рівні права поряд з іншими слов'янськими мовами. Він наголошував на тисячолітній історії русинів-українців, пов'язаній з існуванням держави Русь. За його переконанням, саме тоді сформувалася давньоруська мова, за допомогою якої було записано перші руські закони у «Руській Правді», а також історичні твори, такі як Літопис Нестора та інші руські літописці. Він спростовував твердження польської сторони про те, що русини-українці як нація з'явилися лише у 1848 році. Могильницький належав до групи українських діячів, які підтримували ідею поділу австрійської провінції Галичини на дві окремі автономні частини: Західну польську та Східну українську. Він вважав, що

такий крок австрійської влади може сприяти вирішенню багатьох проблем у відносинах між польським та українським народами в імперії. Пізніше його промови та приватні листи були видані окремим виданням у книзі «Речі в сеймі та парламенті» [5, с. 165–169].

Листи А. Могильницького, як правило, написані німецькою мовою, з села Бабче біля Солотвина до свого брата Олександра (25 червня 1867 р.), до двоюрідного брата Осипа (30 вересня 1867 р.), до товариша з семінарії, пароха в Золотому Потоці Григорія Боднара (11 червня 1871 р.), свідчать про активну громадську діяльність А. Могильницького та його безкорисливе підтримування простих трудящих.

У листі від 28 лютого 1871 р. до священика в Перевозці Прокопа Белея А. Могильницький висуває питання, як захистити громадян з Войнилова, що стали жертвами незаконних дій адвоката зі Стрия, який повинен був захищати їхні права від ушкоджень, але, за словами Могильницького, був куплений за 300 ринських гульденів і програв справу на користь Поструцького у суму 5 тис. ринських. Могильницький зазначає, що написав два листи особисто до двох високопоставлених посадовців у Відні, щоб отримати підтримку для справи громади. Однак, за його словами, депутат від Войнилова, Гринь Борисюк, обіцяв розглянути справу, але нічого не зробив, крім «торжественних» обіцянок, і через п'ять місяців результатом була тільки бездіяльність. Морально знесилений, Могильницький не зміг довго витримати [1].

2.2. Членство в просвітницьких організаціях

Антін Могильницький був активним учасником та ідеологом українського просвітницького руху. Він брав участь у діяльності багатьох організацій, які ставили собі за мету поширення освіти та знань серед українського населення. Так само в інтересі нашої справи промовляв Могильницький потім і в державній раді.

Таким самим прив'язаним до рідного народу і його мови, до рідного краю і його пам'яток з минулих літ натхнені й нечисленні віршовання Могильницького. Перший після Шашкевича взивав Могильницький земляків, щоби полюбили рідну мову; перший після Шашкевича стрічав віршованим привітом національне відродження у 1848. Та більше ніж отакі вірші, вплинули на сучасників дві поеми Могильницького. «Русин вояк» та «скит Манявський» - обоє є плоди того романтизму що шукав собі виразу в культурі локального патріотизму [43].

Важливе місце у формуванні прогресивної громадської думки в Західній Україні протягом першої половини XIX століття належить Маркіяну Шашкевичу (1811-1843), Івану Миколайовичу Вагилевичу (1811-1866), Якову Федоровичу Головацькому (1814-1888) не лише як засновникам «Руської трійці», яка об'єднала навколо себе прогресивну молодь. М. Шашкевич відзначається як ініціатор нової української літератури в Галичині, священник, культурно-громадський діяч, письменник і поет, який сприяв відродженню західноукраїнських земель [7, с. 103–104].

Іван Миколайович Вагилевич, також відомий як Іван Вагилевич (Iwan Wahylewycz), використовував псевдоніми і криптоніми (Вагилевич Далибор, Волк Заклика). Він був зацікавлений різними культурно-просвітницькими напрямками та тогочасними постатями, що існували в Галичині, починаючи від легальних і закінчуючи конспірологічними течіями. Вагилевич характеризується як складна особистість, чия творча натура постійно шукала своє місце під впливом різних ідей, від москвофільії до прихильності до полонізованої частини львівської української громади, а також пропонувала ідеї спільного уживання українців та поляків за польськими мірками та духовно-суспільними звичками.

Ці коливання негативно вплинули на сприйняття Івана Вагилевича в інтелектуальному оточенні, однак неспоручним є його внесок у українську літературу, філологію, фольклористику, етнографію та громадську діяльність [9, с. 156].

Третій з «трійці» – Яків Головацький – був українським письменником, греко-католицьким священиком та громадським діячем, який серед своїх сучасників відзначався радикальнішим підходом і спонукав інших до рішучих дій.

Ось деякі з ключових ідей «Руської трійці», які знайшли відображення в творчості Могильницького:

- прагнули довести існування окремої української мови і сприяти її розвитку.
- прагнули до відродження української мови.
- прагнули до єдності розділеного між двома державами українського народу, його духовну неподільність, спільність культури та історії.
- цікавилися українською історією і використовував її мотиви у своїх творах [19, с. 44–47].

Творчість письменників-романтиків, освітян та священиків, які входили до «Руської трійці», спрямовувалася на сприяння духовному, культурному та освітньому розвитку на західноукраїнських землях та відродження національної свідомості. Вони пропагували розвиток літератури на основі живої народної мови та займалися збором та дослідженням фольклору й етнографії.

2.3. Боротьба за українську мову та освіту

Набагато складніше для народу, що протягом тривалого часу був позбавлений своєї державності. Існує можливість, що він проживає як непомітний абориген, може розвиватися і захищати свої права. У будь-якому разі, велика кількість членів бездержавного народу воює під іншими прапорами, багато художників прикрашають інші палаци і співають на інших мовах, а його князі та шляхта служать іншим монархам. Коли ж народ набирає силу та приходить до національного відродження, в нього з'являється бажання вшановувати своїх героїв, створювати свій національний пантеон – для

встановлення пам'ятників, використання на монетах, зйомки фільмів та назв вулиць, міст, кораблів, кінотеатрів і ресторанів на честь них [19, с. 17].

Цим саме займався Антін Могильницький – греко-католицький священик, поет, громадський діяч, трохи політик, загалом, типова постать для Галичини середини 19 століття. Не дарма Іван Франко називав Могильницького «одним з перших пробудителів руського духа в Галичині» і писав про нього так: «Життя Могильницького було немов дзеркало, в якому досить живо відбилися пориви, надії та долі галицько-руського народу». Народився він у 1811 році, у сім'ї сільського священика неподалік від Калуша, зараз це Івано-Франківська область. Закінчив гімназію та семінарію, став священиком, трохи викладав, трохи писав, активно долучився до подій 1848 року. Був послом у крайовому сеймі, підтримував народну освіту рідною мовою [12].

В українській історіографії існує думка, що в першому скликанні австрійського парламенту русини-українці склали 13 депутатів, що становило 34% від загальної кількості депутатів Галичини. Цей відсоток в цілому відповідав національній структурі Галицького сейму, але був надзвичайно малим в порівнянні з національною структурою Королівства Галичини та Володимирії (офіційна назва Галичини). Однак дотепер у історичній науці не було з'ясовано особистий склад українського представництва, що дало б можливість визначити наявність або відсутність суспільно-політичних діячів, які були здатні боротися за свої права. За нашим переконанням, ця цифра була взята з доповідей депутатів у парламенті, які публікувалися в той час у єдиній українській газеті москвофільського спрямування «Слово».

Наприклад, А. Могильницький, у своїй промові в Палаті послів у вересні 1864 року, зазначив, що русини-українці мають у своєму розпорядженні 13 голосів. Перед голосуванням в сеймі єпископ Спиридон Литвинович наприкінці квітня 1861 року уклав угоду з поляками. Він зобов'язався трактувати проблеми Галичини в парламенті як внутрішньогалицькі та увійти

до польської парламентської фракції – Польського кола. Саме тому його було обрано представником від першої курії. Депутатами парламенту стали сім представників греко-католицького духовенства: крім С. Литвиновича, Антіна Могильницького, Михайла Куземського, Івана Полевого, Юліана Негребецького, Антонія Юзичинського, Антіна Добрянського, та шість селян: Симона Тарчановського, Івана Русецького, Миколи Ковбасюка, Валентина Білевича, Адама Стоцького та Івана Карпинця [21, с. 598 – 611].

Дійсно, у жовтні 1861 року Ю. Негребецького позбавили мандата через відсутність на засіданнях парламенту, що призвело до зменшення кількості русинів-українців у Палаті послів до 12 осіб. Проте тогочасні українські депутати утримували контакти з польським селянином Міхаелем Віталісом та русином-українцем Буковини Георгієм Турецьким. Паралельно, А. Добрянський приєднався до Польського кола, але продовжував співпрацювати з українським представництвом.

Перша каденція австрійського парламенту тривала з 29 квітня 1861 року до 27 липня 1865 року і складалася з трьох сесій. За цей період відбулося 160 засідань Палати панів та 375 засідань Палати послів рейхсрату [40].

Після відкриття парламенту Францом Йосифом I русини-українці об'єдналися навколо досвідченого політика, єпископа С. Литвиновича, та відмовилися від вступу до Польського кола, утримуючись в об'єднанні австро-німецьких централістів протягом всього періоду каденції 1861–1865 років. Греко-католицькі митрополити та єпископи не брали участі в роботі парламенту, але активну роль грали представники вищого духовенства, зокрема С. Литвинович та А. Могильницький, які здійснили 19 виступів з 27, що здійснило всі українське представництво [43].

С. Литвинович виступив 25 червня 1861 року у парламенті з промовою про надання широких автономій коронним краям, де закликав до збереження свободи для всіх народів і запобігання переростання автономії в гегемонію. Його промова отримала широке визнання та аплодисменти у парламенті.

На 27 червня 1861 року в Палаті послів звернувся А. Могильницький, висловивши думку, що русини-українці мають тисячолітню історію, пов'язану з державою Русь. Він стверджував, що вже у XI столітті існувала давньоруська мова, яка підтверджується законами (Правда Ярослава Мудрого) та історичними творами, зокрема, тими, які були написані істориком Нестором. Отже, народ русинів-українців не можна вважати сформованим лише у 1848 році, як стверджували поляки. Могильницький також підкреслив, що навчання в школах має проводитися також у «руській», тобто українській мові. Однак, основною метою українського представництва, на думку Могильницького, було розділення Галичини на дві провінції (Західну та Східну Галичину) .

Українське представництво 30 вересня 1861 року звернулося до уряду з «Проханням руських послів у Відні про виконання прав руського народу у сфері його мови». У цьому зверненні зазначалося, що Східна Галичина є «руським краєм, а не польським», що підтверджувалося Головною руською радою в 1848 році, яку визнавав законним органом. Тому польська, німецька або іврит не можуть бути визнаними регіональними мовами. Українські депутати вимагали, щоб «в Східній Галичині руська мова була визнана єдиною регіональною мовою для навчання в усіх школах Східної Галичини. Учні польської національності мали зберігати право навчатися рідною для них мовою, але заборонялося примушувати русинів-українців навчатися польською». Прохання не стосувалося навчання німецькою мовою, оскільки це була державна мова уряду віденської імперії [28, с. 156–157].

Словенський депутат Ловро Томан запропонував, щоб судді усіх інстанцій призначалися лише серед кандидатів, які володіють мовами, які відповідають мові населення коронного краю. У зв'язку з цим С. Литвинович 17 травня 1862 року зазначив, що в Галичині не дотримується принцип рівності мов, а подання судових документів українською мовою спричиняє лише насмішку серед польських чиновників. Під час подальших дебатів 22 травня виступив А. Могильницький, який зауважив, що в Східній Галичині є повіти, де проживає 60-70 німців, 9-10 поляків та 25 тисяч русинів-українців,

і подання судових документів «руською» (українською) мовою не приймаються. Виступ Могильницького викликав громадський резонанс. 30 травня Галицьке намісництво видало закон, який дозволяв у 12 східних повітах скласти подання польською, німецькою та «руською» мовами [27, с. 159].

Український депутат М. Куземський звернувся з двома інтерпеляціями (депутатськими запитамі) від русинів-українців. Він звернув увагу на те, що в німецьких провінціях ще у XVI – XVII століттях були ведені списки власників землі. Тому визначення власника земельної ділянки, на думку Куземського, було досить просто. У Галичині такі списки відсутні, і конфлікти щодо власності землі досягали міністерства та імператора. Куземський поставив питання уряду, коли планується вирішення цієї проблеми для Галичини.

У відповідь на інтерпеляцію, уряд повідомив 12 серпня 1861 року, що активно ведеться робота зі створення ґрунтових книг, проте необхідно доробити проект земельного реєстру, розроблений ще у 1860 році. З цією метою Міністерство юстиції співпрацює з Міністерством фінансів і планує узгодити всі питання з місцевими сеймами. Другу інтерпеляцію М. Куземський подав 30 травня 1862 року з аналогічним питанням, пов'язаним з конфліктом через власність до землі в містечку Нижнів [21, с. 598–611].

Ситуація була настільки напруженою, що з міста Станиславова було направлено два взводи регулярної армії для вирішення конфлікту. Депутат намагався прискорити введення ґрунтових книг, які, на його думку, сприятимуть вирішенню численних конфліктів. Більшість депутатів в парламенті брали участь у роботі різноманітних комісій (комітетів), спрямованих на вирішення конкретних питань, таких як розроблення нового податкового закону чи бюджету на наступний рік. Наприклад, А. Юзичинський з 25 листопада 1864 року брав участь у роботі податкової комісії, а А. Могильницький допомагав вирішувати питання у спеціально створених комітетах, таких як урегулювання житлових умов, залізничного сполучення Львів-Чернівці та допомога єврейській громаді Чернівців. Проте

конкретні результати їх участі у засіданнях комітетів не вдається знайти [27, с. 150].

Через вплив у парламенті, заслужений завдяки авторитету серед депутатів та керівництву Головною руською радою та Галицько-руською матицею, М. Куземський був призначений до багатьох комітетів. Під час другої сесії він служив у нотаріальній, податковій, адресній та петиційній комісіях, а під час третьої - у комітетах адресної і фінансової справ. С. Литвинович, обраний 23 липня 1863 року до фінансового комітету, пізніше став його головою. Він відповів 15 січня 1864 року на запит депутата Карла Рехбауера з Штирії щодо отримання кредиту в розмірі 10 мільйонів золотих ринських. Серед депутатів обирали на короткий термін (9-12 засідань) секретарів, які оголошували листи і петиції на початку кожного засідання. Українським представником на першій каденції рейхсрату двічі був А. Юзичинський і один раз А. Могильницький.

Важливе значення має промова, яку він виголосив у Відні 27 червня 1861 року. Оборона українського народу і його мови мала велике загальнонаціональне значення. Це підтверджується тим, що віденська газета «Ostdeutsche post» надрукувала життєпис А. Могильницького, а українські поети відгукнулися на це українськими віршами. Навіть видатний поет Федькович висловив свою шану Могильницькому, привітавши його за допомогою вірша «До нашого батька Могильницького», визнавши його як «пресвітлого Бояна галицької раті...» [28, с. 100–104].

Вірш А. Могильницького «Рідна мова» став символом захисту української мови, відомої тоді в Галичині як русинська. У першій строфі поет зазначає, що кожен народ, навіть якщо він вважається диким, завжди любить свою землю, мову та традиції. Інша строфа вірша, як стверджується, актуальна й сьогодні, оскільки відображає подібну ситуацію на Галичині того часу і в деяких регіонах сучасної незалежної України: «Навіть сам невдячний син Бескидів втрачає свою ідентичність, відкидаючи свою мову та культуру, адже

захопившись мовами сусідів, він віддаляється від своєї спадщини і відчуває сором перед нею».

За словами поета, ті, хто полюбляють своє, ніколи не забудуть свою мову та збагачену культуру, і їхній голос завжди залишатиметься чистим та виразним. У своєму посланні «Ученим членам Руської матиці (Нового року 1849)» Могильницький закликає учених дбати про розвиток русинської мови, наголошуючи, що вона є джерелом багатства та краси, і чим більше вона страждала від пригнічення, тим виразніше буде її вплив на майбутнє [3, с. 58–59].

Отже, А. Могильницький відігравав значну роль в культурному і громадському житті Галичини XIX століття, будучи одним із продовжувачів «Руської трійці». Його видавнича діяльність та праця над українськими альманахами «Русалка Дністрова» і «Зоря» мала значний вплив на розвиток української літератури та національної свідомості. Діяч був одним із перших українських фольклористів, що звернули увагу на необхідність збереження та документування народної творчості. Як посланник до австрійського парламенту і депутат Галицького крайового сейму, Могильницький активно захищав права українців, виступаючи за навчання українською мовою та забезпечення рівних прав у громадському житті. Через свою активність у громадському та політичному житті Галичини, В. Могильницький залишив значний відбиток на розвитку української культури та національної ідентичності.

РОЗДІЛ 3. ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ А. МОГИЛЬНИЦЬКОГО

3.1. Поетична та прозова спадщина

Творчість відомого галицького релігійного діяча середини ХІХ століття, зокрема його поетична спадщина, залишається маловивченою й недооціненою. Сучасні наукові дослідження переважно обмежуються аналізом біографічних, культурологічних та публіцистичних аспектів його творчості, ігноруючи багатогранність жанрово-стильових та художніх особливостей. Нашою метою є представлення цього письменника як віртуозного майстра слова, розгляд його твору через призму художніх особливостей та мистецького почерку [19, с. 17].

Збагачення вибору слів за допомогою антропоморфізації абстрактних понять є поширеним явищем як у світовій, так і в українській літературі. Ця практика виникла у фольклорі, де Правду, Долю, Злидні, навіть дні тижня зображували як живих персонажів. Це відображає загальну тенденцію до антропоморфізації, яка є однією з характерних особливостей світогляду різних народів. Наприклад, романтичні письменники часто використовували цей прийом, щоб надати абстрактним поняттям людські риси, як у вірші Антіна Могильницького «Слов'янська колибель», де він звертався до Слави як до білого лебедя [19, с. 19].

Під впливом відродження слов'янства, романтизму з українською національною спрямованістю в Польщі та початкових виявів української літератури виникла «Руська трійця», що зміцнила свої корені в українській культурі. Ці традиції продовжуються через наступну групу письменників, до якої входять А. Могильницький, Іван Гушалевич та Микола Устиянович.

Протягом усього періоду публікації творів Антіна Любича Могильницького, висвітлення його життя та діяльності, особливу увагу приділяємо статті-огляду Івана Франка «Знадоби до життєпису А. Л. Могильницького» (Зоря, 1885) та збірці «Письма Антонія Любича Могильницького», опублікованій у бібліотеці «Зорі» у Львові в 1885 році. У

1906 році за кошти товариства «Просвіта» у Львові під редакцією Ю. Романчука було видано третій том серії «Руська письменність», де разом із творами Шашкевича, Головацького та Устияновича було представлено й деякі твори Могильницького [6, с. 332–334].

Після закінчення семінарії він почав писати вірші. Він є автором віршів, таких як «Згадка старовини» (зі збірки «Вінок русинам на обжинки», виданої у Відні в 1846 році), «Пробудися, соловію» , «Ученим членам Руської Матиці (з Нового року 1849)», та «Судьба поета».

У своїй поезії «Ученим членам Руської Матиці (з Нового року 1849)» він згадує про територію Русі «від Сяну до Дону», висловлює вдячність козацькій славі, та висловлює надію, що слава дійде й до Дніпрових порогів. У цей період Антін Могильницький також написав баладу «Русин-воjak», про яку Іван Франко відзначив, що відмовлятися від неї будь-якої літературної цінності було б несправедливо. Чи була це поезія чи прозове оповідання, що передувало баладі, залишається невідомим, але сюжет у них практично той самий [3, с. 403–404].

За основу своєї творчості він взяв спогади старого солдата наполеонівських часів, зокрема битву під Леньяно, де героїчно виступав галицький загін. Ймовірно, цей твір, можливо, є найбільш вдалим з усього його творчого доробку, взятого з художнього погляду. Іван Франко відзначив його як «дуже живе та образливе оповідання» .

У період між 1848 та 1852 роками Антін Могильницький написав велику поему «Скит Манявський», що розповідає про гірський монастир, який до 1783 року був останньою фортецею православ'я в Галицькій Русі. Перша публікація уривків відбулося у тижневику «Пчола», 1849 року, та у газеті «Зоря галицька» того ж року під назвою «Уломок з повісті народної «Скит Манявський», написаної Антонієм Могильницьким мовою народу галицько-руського».

У 1852 році була опублікована перша частина поеми окремим виданням під назвою «Скит Манявський. Піснетвореніє епічеське, основане на

народних оповіданнях руських. Автор Антоній Любич Могильницький». Ця частина вийшла у Перемишлі. Перед самим початком вміщено заспіву до першої та другої частин поеми [1].

«Скит Манявський» залишився незакінченим, оскільки автор задумав його як тричастинну поему. У 1864 році у газеті «Слово» було опубліковано дві перші пісні другої частини, а потім публікація припинилась.

Уривки з першої частини поеми подаються за окремим виданням 1852 року («Ах, доле! Що ж ся стало?...», «На могилі на зеленій...», «Введеніє», «Розмова з старцем», «Опис Скита з уст старця», «Образ стародавнього Галича», «Нинішній Галич») під назвою «Уламок з повісті народної Скит Манявський, написаної в трьох частинах, у галицько-руському народному мовою через Антонія Могильницького [4].

Поема є літературною обробкою народних переказів про заснування Манявського монастиря. З літературних та історичних джерел відомо, що Манявський Скит був заснований у 1612 році Іовом Княгинецьким з Тисмениці біля села Маняви у Богородчанському районі. Він відіграв важливу роль у боротьбі проти поширення католицизму й Ватикану в Галичині.

У період між 1848 та 1852 роками Антін Могильницький написав велику поему «Скит Манявський», що розповідає про гірський монастир, який до 1783 року був останньою фортецею православ'я в Галицькій Русі. Фрагменти поеми спочатку побачили світ у тижневику «Пчола» (1849) та газеті «Зоря галицька» (1849) під назвою «Уламок з повісті народної Скит Манявський, написаної в трьох частях, у галицько-руському народному мовою через Антонія Могильницького». Окреме видання вийшло у 1852 році у Перемишлі під назвою «Скит Манявський. Піснетвореніє епіческоє, основане на повістях престонародних руських. Сочинене Антонієм Любичем Могильницьким» [4].

У передмові до першої частини своєї поеми «Скит Манявський» (1852), А. Могильницький описує українське віршування в Галичині тогочасною наступним чином: серед численних письменників, які прославились поезією та представили свої твори, деякі зійшли з правильного шляху. Вони в духовні

цінності через свої твори, що збагачує реальність і дозволяє їй відкриватися через призму принципів краси. Крім того, художні засоби відіграють роль у формуванні характерів та типізації образів [1].

У епічному поемі «Скит Манявський» (яка, за авторським визначенням, є епосом) найбільш активно використовуються тропи, стилістичні фігури, формотворчі засоби, словотвірні конструкції, фоніка тощо. Для підсилення образно-виразної функції опису природи автор використовує порівняння, яке розкриває характеристику одного об'єкта через аналогію з іншим. У зображенні краси карпатських річок поет застосовує прийом порівняння з використанням сполучників, які об'єднують образи в єдину малюнку [4].

«Дві річки чисті, близькі як сестриці,
Дно мають срібне, кришталеві лиці»

Подібно до уособлення, але з більш широким семантичним спектром та глибшими розгалуженнями асоціацій, у творі можна знайти метафоричний прийом, відомий як «уподібнення».

У творі «Скита...» використовується злиття протилежних, контрастних за значенням висловів, створюючи таким чином парадоксальну семантичну єдність, що відома як оксюморон:

*«Треба нам знати, щоб від брусних дверей,
Попід Луб'янець во внутррностях гір,
Бігом ся тягнуть підземні печери.
Не всюди рівні і вглибінь і виир»*

У ліро-епічному творі Могильницького, створеному в епоху розквіту романтичного літературного напрямку, відзначається виразна гіперболізація, коли письменник художньо відтворює образи та концепції шляхом збільшення їхніх якостей з метою підкреслити та утвердити реалістичність зображуваної ним реальності. Це стає очевидним у творі під час опису минулої величі славетного Галича.

Звісно, твір галицького просвітника витончено вдосконалений епітетами, які виразно підкреслюють унікальність та особливості конкретних

предметів або явищ, збагачуючи їх смисловими та емоційними відтінками. У цьому контексті ми бачимо низку мальовничих виразних прикметникових описів, таких як «Дністр синенький», «Гостенько милий», «Преображенський многосвітлий храм», «Владимирка двір озолочений», «Стіл Осьмомисла золотокований», «Золоті вершки, мальовані боки Рождественського храму» та інші [43].

Унікальністю «Скиту Манявського» є використання автором стилістичних фігур та синтаксичних зворотів, які надають поетичному мовленню виразного емоційного відтінку. Повтор, найпростіша стилістична фігура, у якій слова чи фрази повторюються для підкреслення думки, деталі або інтенсивності виразу почуттів, широко застосовується в епічній поемі А. Могильницького. Наприклад, в описі часового зрізу Манявської обителі автор використовує повтор, спілкуючись з монахом-старцем в першій особі, для підсилення емоційної та семантичної насиченості мовлення [1].

Також не можна проігнорувати вражаюче багатство словесного виразництва у творі. Зокрема, варто звернути увагу на значну кількість старовинних слів, які колись активно використовувалися, такі як «велеліпота» (краса найвищого рівня), «зонплі» (бурульки), «облік-єм іночеські шати» (вдівський одяг монахині), «чистих вод здрою» (до джерела чистої води), «у кождім грудей тху» (у кожному грудні), «шибколетні крила» (швидкість польоту крил), «пространь України» (територія України), «паплянина» (неологізм) і так далі [19, с. 20].

Таким чином, можна вбачити, що твір Антіна Могильницького, крім сильної сюжетно-композиційної структури та ідейно-тематичного змісту, також вражає своєю високою художньою наповненістю. Це свідчить про високий рівень майстерності автора та підтверджує його літературний талант, який збагачує скарби національної літератури [5 с. 165–169.].

У своїй баладі Могильницький активно формує пантеон українських героїв, показуючи, що русини мають великий потенціал у військових діях на користь вітчизни, не поступаючись іншим народам. У XIX столітті, в період

Весни народів, осьщо тепер вважається загальновідомим фактом (слава козаків або князів часів Київської Русі), лише починало закріплюватись в свідомості русинів-українців. Формування національного міфу відбувалося лише у цей час, і для повноцінного розуміння своєї історії нам доводилося подолати вплив національного міфу поляків про велику шляхетську Польщу (де Русь зменшувалась до ролі «попів і хлопів») і національного міфу росіян про єдину святу непереможну православну Русь від Вісли до Камчатки (де Малоросія зображувалась як безхребетна і кумедна). Якщо на Східній та Центральній Україні було відчутно вплив російського національного міфу, то для галичан основною проблемою стали поляки, які також формували свій національний міф, мріючи про «Жечпосполіту Польську» від Києва до Гданська, де русини існували б лише як асимільовані або як «попи і хлопи». Українські просвітники та патріоти XIX століття активно протиставлялися польській пропаганді, нарощуючи свій національний міф і ставлячи акцент на славу Київської Русі та козаччини. Таким чином, Антін Могильницький відзначав зруйновані княжі замки в Галичі та Манявський Скит, прославляв подвиги козаків і підкреслював участь русинів у відомих битвах польсько-литовського періоду.

Антін Могильницький намагався продовжити поему, але окрім фрагменту (Скит Манявський. Дві початкові пісні з ч. II // Слово. 1864. №100), нічого більше не опублікував [43].

Манявський скит не виник на початку XVII сторіччя, але ще за часів галицьких князів, коротко після прийняття християнства на Русі. Два ченці, вислані з Києва з барильцем печерної води, подорожують на Червону Русь, щоб знайти джерело, де вода матиме таку саму силу. Після тривалого пошуку і подолання диявольських спокус, вони знаходять це джерело в благословенному камені над річкою Манявкою в Карпатських горах (сьогодні Богородчанський повіт). Історія їхніх спокус і перших років життя київських ченців на віддалених Карпатських горах – це основа першої частини поеми.

Очевидно, що талант, що перевершує Могильницького за духовним розвитком, зміг би створити з цієї, можливо, невдячної, легенди глибоку поему. Такий творець зміг би заповнити грубі контури чернечої легенди глибшим духовним змістом і перенести історію блукань і спокус на психологічний рівень в душу героїв, як це зробили, наприклад, Байрон з легендою про Каїна і Авеля, Гете з легендою про Фауста і т.д. Однак Могильницький не мав такого глибокого розуміння народних легенд, і його спроби передати їх у первісному вигляді робили їх ще менш правдоподібними і зовсім банальними. Тому основа його поеми є нестійкою. З іншого боку, коли його муза залишає сферу духу і правдиво малює дійсність, таке як повсякденне життя ченців у пустелі, старий і сучасний Галич тощо, – вона створює чудові розділи, які ніколи не втратять своєї цінності в українській літературі [42].

Крім цих двох великих поем і кількох ліричних віршів, Могильницький написав ще приблизно десяток відсоткових творів, які, хоча й не мали великої цінності, все ж були цікавими для його портрету. Після виходу «Скиту Манявського» (1852) він майже повністю замовк; обіцяна друга частина поеми так і не з'явилася, ймовірно, автор відчув, що на такому нестійкому фундаменті не варто продовжувати творчість; фрагмент другої частини, опублікований у 1864 році, також показав, що автор писав його неохоче, змушуючи себе працювати, при цьому вже не витягаючи ніякої живої іскри [1].

Очевидно, що під час перебування в галицькому повіті письменник проводив фольклорно-етнографічні дослідження. В той час духовенство починає активно збирати та записувати народні пісні, слухати уважніше народну мову і оповідання, глибше вивчати історію, що свідчить про їхнє зацікавлення у духовному житті народу. Серед рукописів А. Могильницького зберігається етнографічний нарис «Опис Галича топографічний».

Чи можна сказати, що Іван Франко має велику заслугу у відомості та оцінці творчості Антина Могильницького? Так, Франко перекладає з німецької мови та публікує в газеті «Зоря» (1884, №1) оповідання Могильницького «Конгруа о. Жагеловича», оскільки воно цікаво розкриває як

повістярський талант Могильницького, так і атмосферу того часу. Франко вважає, що це оповідання свідчить про значний гумористичний талант Могильницького [6, с. 160].

Каменяр також вніс свій внесок у поширення творів Могильницького. У листі до М. Драгоманова він повідомляє про випуск літературно-наукового та політичного журналу «Братство», де планується публікація творів видатних письменників, включаючи Могильницького. Також у листі до товариства «Січ» Каменяр погоджується на участь у новому альманасі та пропонує твори різних письменників, включаючи недруковані вірші Могильницького.

У кількох своїх статтях Іван Франко висловлює високу оцінку таланту Могильницького у використанні народної мови. Наприклад, у статті «Літературна мова і діалект» Франко розглядає внесок Могильницького і М. Устияновича у використання бойківського діалекту в літературі.

За словами Франка, завдяки цим письменникам, деякі бойківські слова та форми отримали визнання в галицьких шкільних підручниках та літературі.

Антін Могильницький, в своєму творі «Образ стародавнього Галича», введе політичну систему «річкових» координат української громадянської лірики, відзначивши, що у минулому його край охоплював володар земель «від Сяна до моря». Романтизм понад Дніпром віддячував новаторству Т. Шевченка через афористичну апологію «немає другого Дніпра!» та відоме відтворення його в «Причинній», а також через концептуалізацію пейзажів (символічні образи загрози України зверху «Лиману» та історичного протистояння козаків із ляхами над Трубайлом і Альтою, «Тарасова ніч»), культивування жанру збуреної «річково-морської» батальної симфонії, співчутливого до чубатих захисників Порти («Гамалія»), введення символічно-есхатологічного письма («пересихаючий Дніпро» як емблематичний образ колоніально руйнівної України).

Антін Могильницький писав, що «колись-то, но давно вже дуже, імїла Русь славетна своїх народних півців, Боянів, бандуристів і гусярів», і називав нашу давню народну поезію чудовим храмом словесності, «колись межі

русинами в повноті великоліпно сіявшим». Найдавніша ж із відомих нам народних пісень історична балада «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?», записана перед 1550 роком чехом Яном Благославом і вміщена в його граматичі (1571).

У радянські часи твори Антіна Могильницького були включені до «Антології української поезії» (К., 1957, Т. 1) і томика «Українські поетиромантики» (К., 1987) з серії «Бібліотека української літератури» [43].

У часи радянської епохи творчість А. Могильницького була заборонена. Його твори склалися переважно з віршів, що написані протягом 1848–1850 років («Рідна мова», «Голос радости», «Піснь радостна», «Згадка старовини»), поетичного маніфесту «Судьба поета», послання «Пробудися, соловію» (адресованого Я. Головацькому), «Ученим членам руської Матиці (Нового року 1849)», балади «Русин-вояк», незакінченої епічної поеми «Скит Манявський» (1852), побудованої на народних переказах про заснування Манявського монастиря, а також декількох поетичних творів польською мовою.

3.2. Внесок у літературне життя краю та України

Літературна спадщина Антіна Могильницького малознайома більшості людей через те, що востаннє її видано понад дев'яносто років тому у збірці разом з творами Николи Устияновича, випущеній 1913 року у Львові. У цьому виданні міститься лише сім поезій Могильницького та поема «Скит Манявський». Крім того, збірка містить тексти промови «Слово про повинності...» та передмову до «Скиту Манявського» під назвою «Гадки про руську мову». Деякі з його творів були опубліковані в антологіях української романтичної літератури під час радянського періоду і після незалежності України [4].

І тепер, майже через століття після народження письменника, два літератора, голова Івано-Франківської обласної організації НСПУ Євген Баран та письменник Василь Бабій, зібрали й опублікували його твори у окремій

книзі «Твори» у серії «Галицька бібліотека». У цьому виданні, крім текстів з попереднього видання 1913 року, є передмова Євгена Барана, вірш «Пробудися соловію», два листи Антона Могильницького до Якова Головацького, а також додатки, включаючи літературно-критичні матеріали Василя Бабія, Василя Загаровського та Володимира Качкана, які розглядають життя і творчість цього письменника [42].

На основі усної традиції, А. Могильницький розкриває історію становлення православного монастиря у Маняві. Незважаючи на офіційну версію, що монастир був заснований у 1612 році Й. Княгиницьким як опір католицизму, письменник, опираючись на усні легенди, датує заснування монастиря другою половиною XIII століття [41].

Однією з цінностей його творів є мовний матеріал. Навіть без урахування історичного та естетичного аспектів, текстами пронизані старослов'янські й діалектні слова, що надають їм архаїчний шарм та сакральність.

Скажіть ми, діти! Сли отець і мати
Довго забавлять в далекій гостині,
А вам голодним, в самотній хатині,
Прийдеться довго, довго виглядати:
Сли ся укажуть на села кінчині,
З яким їх серцем біжите вітати?

В наш час можна розглядати творчість Антіна Могильницького як своєрідний відбиток епохи. Проте, ці важкі й непохитні рядки поета залишають душу вразливою, прагнучи з'єднатися з кимось, хоча мало хто чув його голос. Згодом сили вичерпалися, оскільки повсякденна рутинна поглинула його – треба було годувати тринадцятьох дітей, які більше бажали хліба, ніж поезії. І тоді доля невблаганно вдарила по його голові...

Отець Антін Могильницький представляв значну загрозу для тодішнього уряду через своє поєднання християнської моралі, принципу правди і духу повстанця. Активно займаючись громадською діяльністю, він не

обмежувався лише внутрішніми питаннями, а висловлював свої погляди і на зовнішні справи. Часом його реакція на суспільні події виявлялася не лише у його художніх творах, а й під час богослужінь у церкві [5, с. 165–169].

За архівними документами, у лютому 1864 року влада проводила слідство щодо отця Могильницького. Його незаслужено позбавили всіх почестей, створювали різноманітні перешкоди для його діяльності... З того часу вплив о. Антіна зменшується: його громадська діяльність припиняється. У 1867 році він не потрапив до сейму, тому занурився у домашнє життя – важке і сіре... Його оточення не змогло підтримати його духовно. Наступає сумний занепад, характерний для багатьох талановитих людей, які, не знаходячи підтримки для своєї діяльності, шукають у втіхах та забутті...

Тим часом матеріальне становище сім'ї поета ускладнюється. Умови для його творчості стають вкрай не вигідними. Буває так, що коли Могильницький сідає за перо, дружина каже йому: «От! Не тримав би ти цілими днями над тими писаннями! Ліпше було б піти за заробітком та заробити якийсь грошей»... [40].

Отець Антін помер за загадкових обставин 13 серпня 1873 року, під час переїзду з села Бабчого до Яблуньки: через необережність водія, що врізався у камінь, бричка перевернулася, і Могильницький загинув на місці (біля обійстя Климовичів – В.Р.). За відсутності коштів сім'я не змогла перевезти його тіло до Бабчого, тому поета поховали на цвинтарі в селі Яблуньці. Останню почесність о. Антіну Могильницькому віддав парох села Яблунька з декількома своїми прихожанами.

Лише через десять років біограф доктор Кость Лучаківський спробував оживити пам'ять про покійного поета. Він виявив «Великий лист Могильницького» до сина Олександра, написаний німецькою мовою ще 25 червня 1867 року. Іван Франко, переклавши його для характеристики «повістярського таланту о. Могильницького», опублікував його у літературно-науковому і громадсько-культурному журналі «Зоря» за 1884 рік (№1) [5, С. 165–169].

Тільки в серпні 1913 року, у сорокову річницю смерті о. Антіна Могильницького, на його могилі встановили пам'ятник у вигляді хреста з написом: «Тут похований поет А. Могильницький (1811–1873)».

За радянських часів старе кладовище в селі Яблуноці, де було поховано поета, занедбали. Могила була поросла травою, а хрест нахилився. У 1983 році історик, професор Володимир Грабовецький, відвідав могилу поета. Кілька років потім за підтримки письменників зі Львова та Івано-Франківська на могилі Антіна Могильницького встановили гранітний пам'ятник [1].

Отже, незважаючи на значний вплив на українську літературу, творчість, а особливо поезія Антона Могильницького, все ще не отримала належної оцінки й дослідження. Могильницький продемонстрував видатну майстерність у різноманітних жанрах і стилях, від вмілого втілення абстрактних понять у людських образах до написання масштабних епічних поем. Його твори тісно пов'язані з українськими народними традиціями та романтичними ідеалами. Для досягнення глибини й виразності творів Могильницький активно використовував різноманітні літературні прийоми, такі як метафори, порівняння та алегорії. Ці засоби дозволяли йому створювати яскраві та емоційно насичені образи, що захоплюють читача. Творчість А. Могильницького відіграє важливу роль у становленні української національної ідентичності, адже він майстерно зображував історичні події та постаті в контексті українського національного руху.

РОЗДІЛ 4. А. МОГИЛЬНИЦЬКИЙ У ШКІЛЬНІЙ ІСТОРИЧНІЙ ОСВІТІ: ЗМІСТОВИЙ І МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Головним завданням сучасної шкільної історичної освіти на сьогоднішній день є перехід до особистісно-орієнтованого навчання, виховання на уроках історії України громадянина нашої держави [37, с. 6–10]. Учитель повинен допомогти учневі зрозуміти сучасне суспільство через вивчення минулого та підготувати школярів до щоденного життя, навчити самостійно здобувати знання, створити умови для саморозвитку та самонавчання, виховувати прагнення до постійного самовдосконалення.

Без знання історії не тільки складно зрозуміти сучасність, передбачити і успішно будувати майбутнє, а й виховати свідомого громадянина, справжнього патріота своєї держави. Оскільки, історію творять особистості на уроках історії потрібно вміти правильно подавати характеристику історичної постаті. Щоб розкрити риси історичної постаті потрібно на уроках залучати різні методи, прийоми та засоби за допомогою яких будуть розвиватись предметні компетентності [36, с. 21–23].

Хронологічна компетентність передбачає вміння визначати дати і хронологічні межі подій; правильно користуватися лінією часу; встановлювати послідовність та синхронність історичних подій; складати хронологічні таблиці;

Просторова компетентність передбачає вміння використовувати карту як джерело інформації під час характеристики історичних подій, та орієнтування в історичному просторі.

Логічна компетентність передбачає вміння формується під час встановлення причинно-наслідкових зв'язків, пояснення змісту історичних понять і термінів, аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення учнем інформації

Інформаційна компетентність передбачає застосування знань, умінь і навичок при розв'язуванні певних завдань з допомогою залучення ІКТ.

Аксіологічна компетентність передбачає здатність учня давати оцінку історичним, подіям, явищам та процесам.

Подаючи біографію життя А. Могильницького на уроках історії у 9 класі важливо дати учням загальне уявлення про історичний контекст того часу, в якому він жив і діяв. Це допоможе учням краще розуміти обставини його життя і вплив певних подій на формування його світогляду та творчості.

Розгляд життя та діяльності А. Могильницького може бути чудовою можливістю для аналізу впливу конкретної особистості на історичні події та процеси. Учні можуть обговорити, які роль і вплив він мав у своєму часі, і які наслідки його дії мали для історії регіону в якому він проживав.

Під час формування уявлень про історичну особу потрібно використовувати різні види джерел, у нашому випадку це листи та спогади.

Для розвитку аксіологічної компетентності можна подати учням один з віршів Антіна Могильницького та вірш когось із його сучасників для аналізу та порівняння творчості. Це допоможе краще зрозуміти контекст його діяльності та унікальні аспекти його внеску у історію [39, с. 25–28].

Аналізуючи життя та діяльність А. Могильницького можна застосувати інтерактивні методи навчання за допомогою яких учні мають висловити власну точку зору. До прикладу під час методу «ПРЕС» учні висловлюють якою була роль А. Могильницького у національному відродженні Галичини.

За допомогою дидактичних ігор можна закріпити знання учнів щодо членства А. Могильницького у різних організація та головних його ідей. Для закріплення отриманого знання можна дати учням творчі завдання, такі як написання есе, складання біографічного нарису, рольові ігри або створення презентацій, які демонструють їх розуміння життя та діяльності А. Могильницького.

За допомогою ІКТ відбувається подальший розвиток логічної та хронологічної компетентності, зокрема: учням виводиться вірш «Скит

Манявський» на його основі учні повинні створити схему та розповісти чи дійсно основа твору відповідає історичним фактам.

З допомогою віртуальних екскурсій відбувається подальший розвиток просторової компетентності. До прикладу: учні повинні хронологічно створити маршрути які, пов'язані з життям і творчістю даної особистості.

Не менш важливим є розвиток комунікативних навичок учнів через різноманітні форми роботи, такі як проведення дебатів, дискусій та спільне творче проектування. Вони навчаються аргументувати свою позицію, вислуховувати думки інших та ділитися власними ідеями та досвідом. Особливо важливе значення мають дебати в середньому та старшому шкільному віці. Адже саме в цей період формуються необхідні соціальні вміння розвивається здатність досліджувати, аналізувати, набувається початковий рівень грамотності в роботі з мас-медіа та системою аргументів, навички оцінювання достовірності інформації, вміння виголошувати публічні промови [35, с. 8 –11].

До інших методичних прийомів, за допомогою яких можна подавати життя і творчість А. Могильницького відносимо:

«Снігова куля» – перший учасник гри називає ім'я, поняття, терміни, які стосуються особистості; наприклад, «священник», «поет». Це слово повторює наступний учасник гри при тому додаючи нове яке характеризує подальшу постать.

«Історичний портрет» – скласти історичний портрет діяча, вибравши з певної кількості ознак ті, які виносяться до його життя та діяльності. Це може бути виконано у вигляді квітки, на серцевині якої зазначено ім'я історичної особи, а на пелюстках – етапи діяльності.

«Історичний пазл» – клас ділиться на дві групи за кольором очей, та група яка швидше збере пазл портрета А. Могильницького отримує додаткові бали.

«Знайти пару» – зокрема у додатку Learningapps потрібно учнем поєднати особистостей, які жили і творили в період з А.Могильницьким.

Отже, підсумовуючи все вище зазначене, необхідно підкреслити, що формування предметно-історичних компетентностей учнів має дуже важливе значення як для майбутніх випускників, громадян власної держави, так і для суспільства в цілому. На уроках історії в українських школах робиться акцент на розвитку особистісних компетенцій учнів, що допомагає їм краще розуміти минуле та його зв'язок з сучасністю. Це сприяє формуванню навичок самостійного мислення, аналізу історичних подій та активної громадянської позиції. Вивчення життя та діяльності А. Могильницького на уроках історії дає можливість учням не лише знайомитися з історичною особистістю, але й глибше аналізувати та розуміти історичні процеси через призму його біографії. Залучення листів, спогадів, віршів та інших історичних джерел робить вивчення його вкладу в історію більш всебічним та глибоким. Заохочення до дебатів, дискусій та інтерактивних проектів під час вивчення історії сприяє розвитку комунікативних навичок учнів, їхньої здатності аргументувати свої думки, визначати особистісний та історичний контекст подій. Це, в свою чергу, підвищує загальний рівень історичної грамотності.

ВИСНОВКИ

У рамках даного дослідження ми проаналізували священицьку, суспільну та літературну діяльність видатного діяча української історії – Антіна Могильницького. Його внесок у розвиток української церкви, культури та суспільства в цілому є надзвичайно значимим, і відображається у різних аспектах його життя та діяльності.

Антін Могильницький народився в XIX столітті в родині простих селян. Його сім'я відзначалася вірою та патріотизмом, що відобразилося на формуванні його світогляду та цінностей. Здібності та прагнення до поглиблення духовних питань зробили його швидко рухнутися до духовного розвитку. Після завершення навчання в духовній семінарії він був висвячений у священики, і почав активно впливати на церковне життя.

Священицька діяльність Антіна Могильницького була багатогранною. Він був проповідником власного слова, вченим, місіонером, педагогом та громадським діячем. Його проповіді відзначалися глибиною мудрості та проникливим розумінням богословських питань. Він був відомий своїми місіонерськими подорожами, під час яких він пропагував віру, вчив молодь та надихав людей до духовного високопіднесеного життя.

Вплив Антіна Могильницького на церковне життя був величезним. Він активно працював над розбудовою духовних громад, сприяючи розвитку духовної культури та морально-етичних цінностей серед вірян. Його діяльність сприяла консолідації церковного устрою, поглибленню релігійного життя та поширенню християнських ідеалів серед населення. Він був не лише духовним лідером, а й визнаним авторитетом у церковних справах, чий рішення та поради були відзначені мудрістю та авторитетом.

Незаперечно, важливість спадщини Антіна Могильницького в сучасному періоді не може бути переоцінена. Його приклад є віддзеркаленням того, як одна поодинокі особистість може змінити обличчя цілого суспільства через свою віру, наполегливість та посвяченість ідеалам. Він нагадує нам про

важливість духовного виховання та моральних цінностей у сучасному світі, де матеріальність та еготизм часто переважають.

По-друге, літературна діяльність Могильницького має велике значення для української культури. Він був активним письменником і перекладачем, чії твори відображають духовність та культурні цінності українського народу. Його творчість сприяла збереженню та популяризації української мови та літератури.

Нарешті, соціальна діяльність Могильницького була спрямована на підтримку соціально-економічних та політичних реформ українського суспільства. Він виступав за захист прав та інтересів українського народу, боровся за його культурну та політичну автономію.

Антін Могильницький – видатна постать у суспільно-політичному житті своєї епохи, чий внесок у розвиток суспільства важко переоцінити. Його діяльність охоплює різноманітні аспекти, починаючи від політики і закінчуючи культурними і економічними ініціативами.

У політичній сфері Антін Могильницький відіграв ключову роль у процесі національного визволення та формування державності. Його активна участь у революційних рухах та національних змаганнях сприяла консолідації українського народу та боротьбі за його права та свободи.

У сфері культури та освіти Антін Могильницький також залишив свій непересічний слід. Його підтримка освітніх і культурних ініціатив сприяла розвитку української мови, літератури та національної ідентичності. Він був активним пропагандистом освіти серед народу та сприяв створенню нових освітніх закладів та культурних центрів.

Незважаючи на позитивні аспекти діяльності Антіна Могильницького, слід також зазначити деякі його недоліки та обмеження. Його політичні переконання та методи іноді викликали контраверсії та конфлікти з іншими політичними силами. Крім того, деякі його дії можуть бути критиковані з етичних або прагматичних позицій.

У загальному, суспільна діяльність Антіна Могильницького відіграла надзвичайно важливу роль у становленні та розвитку суспільства. Його внесок у політичне, культурне та економічне життя країни залишиться невмирущим джерелом натхнення для наступних поколінь та об'єктом дослідження для істориків та політологів. Хоча його діяльність має свої тіні, вона служить прикладом для наслідування у боротьбі за справедливість, свободу та прогрес.

Отже, можна зробити висновок, що Антін Могильницький був видатною особистістю свого часу, яка відіграла значну роль у розвитку української церкви, культури та суспільства. Його священницька, суспільна та літературна діяльність залишається актуальною та важливою і до сьогоднішнього дня, а його внесок у формування української ідентичності надалі визначатиме культурний та духовний ландшафт України.

Крім того, важливо відзначити, що спадок Антіна Могильницького продовжує жити в історичній пам'яті та традиціях українського народу. Його ім'я стало символом боротьби за віру, мову та культуру, а його приклад надихає наступні покоління українців на самовдосконалення та захист національних інтересів. Дослідження священницької, суспільної та літературної діяльності Антіна Могильницького свідчить про значущість його внеску у розвиток української історії та культури, а також підкреслює актуальність його ідей і до наших днів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Опубліковані джерела

1. Антін Любич Могильницький (1811–1873). Письменники Західної України 30–50-х рр. XIX ст. Київ, 1965. С. 421–474. URL: <http://litopys.org.ua/zahpysm/zah27.htm> (дата звернення 02.04.2024).
2. Левицький В. Як живеться українському народови в Австрії. *Союз Визволення України*. Відень, 1915. 28 с.
3. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців. 1848-1914. Львів: З друкарні о. Василяян, 1926. С. 492.
4. Могильницький А. Скит Манявський. Частина перша. Пригоди Йоаникія. Мислене дерево. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/M/MogylnyckyA/SkytManjavskyj/1/PrygodyJoanykija.html> (дата звернення 15.03. 2024).
5. Франко І. Кость Лучаківський. Антін Любич Могильницький, його життя, його значення. Зібрання творів у 50-и томах. Київ: Наукова думка, 1980. Т. 27. С. 165–169.
6. Франко І. Нарис історії української літератури. Львів: Видавниче товариство «Просвіта», 1910. 560 с.
7. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. Львів: Накладом Укр.-рус. вид. спілки, 1910. 444 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001352> (дата звернення 15.03. 2024).

Наукові статі та монографії

8. Борисенко В. Боротьба демократичних сил за народну освіту в Україні 60-90-х років XIX ст. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 161 с.
9. Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII - початок XX ст.). Львів: Світ, 1996. 447 с.
10. Грицак Я. Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад = Passions Around Nationalism: Old History in a New Manner : есеї. Київ: Критика, 2011. 350 с.
11. Дашкевич Я. Постаті = Personages : нариси про діячів історії, політики, культури / НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Львів. від-ня. 2-ге вид., випр. і допов. Львів: Піраміда, 2007. 807 с.
12. Дисак Ф. Знадоби І. Франка до життєпису Антона Могильницького. URL:
https://web.archive.org/web/20071013081302/http://franko.lviv.ua/faculty/jur/publications/visnyk27/Recenzii27_Dysak.htm
13. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини XIX – початку XX ст. Чернівці: Золоті литаври, 1999. 574 с.
14. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: «Феміна», 1995. 656 с.
15. Зашкільняк Л. Галичина на ментальних мапах українців XIX – початку XX століття. *Україна – Європа – Світ: міжнар. зб. наук. пр.* Серія: Історія, міжнародні відносини. 2012. Вип. 10. С. 94–105.
16. Історія української літератури: у 8-ми т. Т. 3 : Література 40-60 років XIX ст. / відп. ред. Є. П. Кирилюк. Київ, 1968. 515 с.

17. Качкан В. Боян Галицької раті (причинки до біографії Антона Могицького). Українське народознавство в іменах: у 2 х частинах. Ч. 1. Навч. посібн./за ред А. Москаленка. Київ. 1994. С. 34–41.
18. Киричук О., Орлевич І. Львівський Ставропігійський інститут (1788–1914). Роль у суспільно-політичному, культурному та релігійному житті українців Галичини / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії. Львів: Логос, 2018. 288 с.
19. Лесюк М. Становлення і розвиток української літературної мови в Галичині. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2014. 732 с.
20. Лисяк-Рудницький І. Українці в Галичині під австрійським пануванням. Історичні есе. Київ, 1994. Т. 1. С. 413–418.
21. Мандзяк В. Український національний рух у Галичині першої половини ХІХ століття на сторінках львівських періодичних видань: історіографічний аспект (1992–2000 рр.). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів. 2001. Вип. 9. С. 598–611.
22. Савченко Ф. Заборона українства 1876 р. Харків – К.: Державне видавництво, 1930. 415 с.
23. Середа О. Національна свідомість і політична програма ранніх народовців у Східній Галичині (1861–1867). *Вісник Львівського університету. Серія історична. Випуск 34*. Львів, 1999. С. 199-214.
24. Стеблій Ф. Шляхом національного відродження. Західноукраїнські землі під владою Австро-Угорської імперії. Історія України: нове бачення: у 2-х томах. Т. 1. Київ : Україна, 1996. С. 308–345.
25. Турій О. «Українська ідея» в Галичині в середині ХІХ ст. *Україна модерна*. Львів, 1999. Ч. 2–3. С. 59–75.

26. Україна крізь віки. У 15-ти тт. Т. 9: Сарбей В. Г. Національне відродження України. Київ: Альтернативи, 1999. 336 с.
27. Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму. Львів: Тріада плюс, 2010. 224 с.
28. Чорновол І. Українська фракція Галицького крайового сейму. 1861–1901 (нарис з історії українського парламентаризму). Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2002. 288 с.

Підручники і посібники

29. Історія української літератури ХІХ століття: У 3 1-90 Кн. 2: Навч. посібник. За ред. М. Т. Яценка. К., Либідь. 1996. 384 с.
30. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХVІІІ століття. Київ: видавництво «Наукова думка», 1997. 560 с.

Енциклопедії та довідники

31. Енциклопедія історії України: Т. 7. Мл - О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2010. 728 с. URL: https://archive.org/details/7_2010
32. Енциклопедія історії України» Київ: «Наукова думка», 2009. Т. 7. 576 с.
33. Українська Літературна Енциклопедія [Електронний ресурс] : електронна версія видання : т. 1-3 / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; Редкол.: І. О. Дзеверін (відповід. ред.) та ін. Київ: Голов. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1988; 1995; 1990. URL: <http://litopys.org.ua/ulencycl/ule.htm>.

Навчально-методичні публікації

34. Коляда І. А. Вивчення історичних особистостей на уроках історії України у 8 класі: впровадження інноваційних підходів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Випуск 82. С. 71–77. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/36202>
35. Лихачова Л. Створення історичного портрета як засіб поглибленого вивчення історії України. *Історія України*. 2002. № 14. С. 8 –11.
36. Осадча І. Ключові компетенції учнів. *Директор школи*. 2010. (№40). С. 21–23.
37. Панченко П. До питання історизму, історичної правди в курсі історії України. *Історія в школі*. 1999. № 4. С. 6–10.
38. Пометун О. І. Формування предметної компетентності учнів у процесі навчання історії в основній школі. *Історія і правознавство*. 2014. № 4. С. 6–9.
39. Чебанюк Н. Вивчення історичної особистості на уроках історії. *Обдарована дитина: Науково практичний та освітньо-популярний журнал*. Київ.: Социс, 2010. №1. С. 25–28.

Інтернет публікації

40. Антін Могильницький – підгорецький депутат австрійського парламенту. *Вікна. Інтернет-сайт*. URL: <https://vikna.if.ua/news/category/culture/2011/03/04/5290/view> (дата звернення 01.05.2024) (назва з екрану).
41. Гаврилович І. Поет, який творив весну. Виповнилося 210 років від дня народження о. Антіна Могильницького. *Українська літературна газета*. 12.03.2021. Ч. 5. (297). URL : <https://litgazeta.com.ua/articles/ivan-havrylovych-poet-iakyj-tvoryv-vesnu/> (дата звернення 24.03.2024).
42. Кирилович Л. Боян галицької раті Антін Любич Могильницький народився в Підгірках. *Вікна. Інтернет-сайт*. URL:

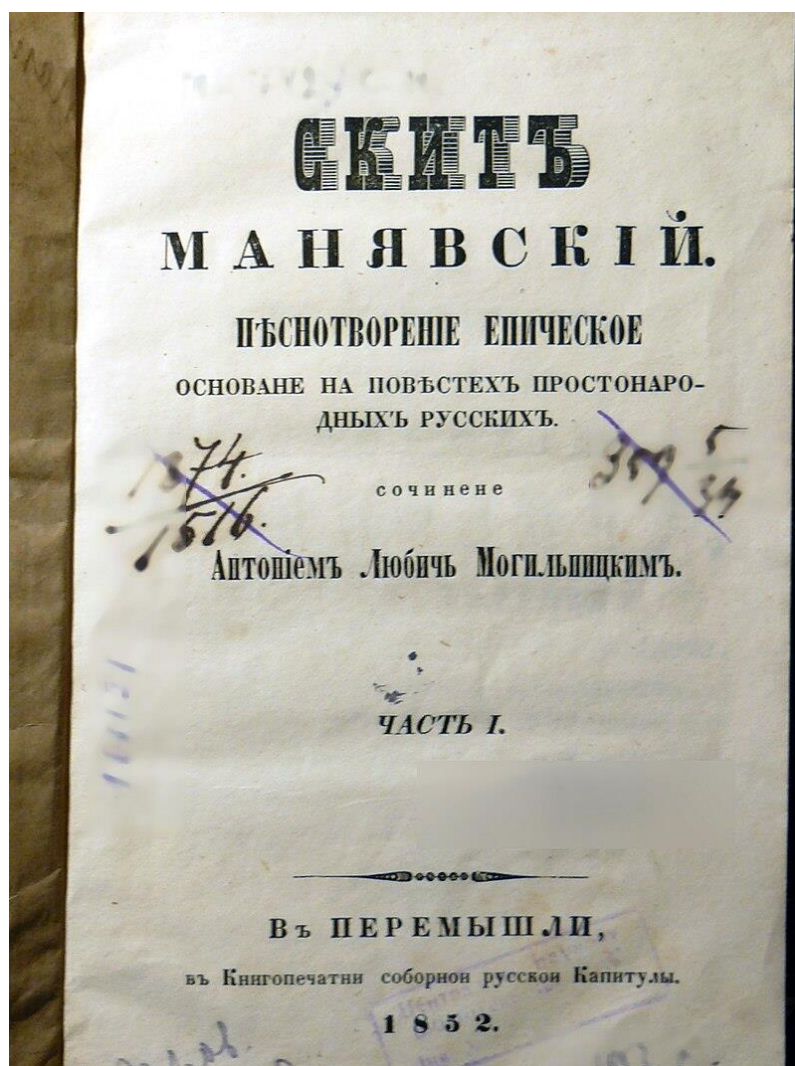
<https://vikna.if.ua/news/category/articles/2023/03/04/141227/view> (дата звернення 01.05.2024) (назва з екрану).

43. Той, хто боровся за українську мову» (до 210-ї річниці з дня народження Антіна Могильницького). URL: <https://burshtyn-rada.gov.ua/novyny/toj-hto-borovsya-za-ukrayinsku-movu-do-210-yi-richnytsi-z-dnya-narodzhennya-antina-mogylnytskogo/> (дата звернення 16.02. 2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Титульна сторінка «Скиту Манявського»

URL: <https://www.wikiwand.com/uk/%D0%9C%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%D0%90%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%BD%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%B8%D1%87>

Отець Антін Могильницький. Світлина з поштівки серії
«Історія України-Руси» (накладом Я. Оренштайна. Коломия, 1902 р.)

URL: <https://gk-press.if.ua/toj-hto-borovsya-za-ukrayinsku-movu-2/>

Додаток В

Посли галицького сейму 1-ї каденції (1861-1865 рр.). У другому ряду – о. А. Могильницький (стоїть у центрі). Світлина з родинного архіву М. Ходана

URL: <https://gk-press.if.ua/toj-hto-borovsya-za-ukrayinsku-movu-2/>

Поезія А. Могильницького «Пробудися, соловію...» в листі до
Я. Головацького від 10 липня 1848 р. (Фотокопія автографа).

миленько писавши! — Як гадаю, скажи, що ти
сачи і видавався; такі часописа в Сібирі
бу, П'ятерів, спровадивши з Кієва, вийшов
український, а тепер підстав по київській
аби двох, даєть, сь доносів, да в Армії, бач
ко 40 ф. ст. та видавничий видати, два аршини
на п'яду, але п'ядом сь вь п'яду, коли
тієї, писати шов зь Листопа, Географі, Сіа,
мистички, народи, і з'явля р'єк, — оуф'єтати вь
домості, Листопа, Господарській, звичайно,
об'єкти, і б'єтати, п'єт з'явля, к'єтати, в'єт
то, що сь, да в'єтати, в'єтати, і шк'єтати, да
в'єт на с'єт, — та в'єт і с'єт, в'єтати, да
к'єтати, Господарській, в'єтати, і в'єтати,
не в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, да в'єтати,
то в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
на в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
до в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
или в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
Пробудися, соловію,
Зачекай, по старому,
В'єт, розв'єт, сь р'єт, та в'єт,
Не в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
С'єт, с'єт, с'єт, с'єт, с'єт,
З'явля, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
Що в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
В'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
2 В'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
М'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
А в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
К'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
Х'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
Ще в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
3 М'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
Я в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
Щоб в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
С'єт, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
На в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
4 М'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
Не в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,
Не в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати, в'єтати,

URL: <http://litopys.org.ua/zahpysm/zah21.htm>

План-конспект з предмету «Історія України»

Урок-11

Дата 07.02.2024

9

Тема: "Українське національне відродження XIX століття."

Мета:

навчальна:

- визначити особливості українського національного відродження на західноукраїнських землях
- аналізувати події, пов'язані з початком українського національного відродження в Закарпатті, Буковині та Східній Галичині; /інформаційна
- визначити історичне значення діяльності греко-католицьких священників та «Руської трійці» як вияву галицько-українського відродження;./інформаційна
- Ознайомити учнів з життям та діяльністю Антіна Могильницького. Розкрити його багатогранну особистість: письменника, громадського діяча, борця за українську справу
- вказати роль та значення альманаху «Русалка Дністровая».
- охарактеризувати процес пробудження національного життя і поширення української національної ідеї

розвивальна:

- закріпити знання учнів, набуті під час вивчення навчального матеріалу/інформаційна
- продовжити розвивати вміння роботи з історичною картою(завдання з картою(«знавець карти»)/просторова
- розвивати вміння аналізувати та порівнювати історичні факти (на основі аналізу документу й групової роботи,);./логічна
- розвивати навички роботи з поняттями ,інформаційна
- розвивати хронологічну компетентність (на основі виконання завдань та усних відповідей на знання та розуміння дат(хронологічна пряма), повторення раніше засвоєних дат);/хронологічна
- формувати вміння характеризувати історичні постаті (на основі інформації про Антіна Могильницького);/аксіологічна
- розвивати навички роботи з ілюстраціями;/ логічна, аксіологічна
- розвивати вміння знаходити на карті території, пов'язані із зазначеними подіями та діяльністю людей;

виховна:

- виховувати почуття поваги до історії (на основі інформації про);/аксіологічна,
- виховувати повагу до історії інших народів);/, аксіологічна
- виховувати інтерес до історії аксіологічна,
- виховувати вміння працювати в колективі (командна робота під час гри, «З'ясуй причину» і роботи в групах і парах); /комунікативна, логічна
- формувати критичне мислення (на основі виконання завдань «Звукова криптограма» та роботи з документами, мозковий штурм);/логічна
- формувати мовленнєву компетентність(шляхом усних відповідей, міркувань (метод «Мозкова атака» та гра «З'ясуй причину» «мікрофон»);/мовленнєва, логічна
- формувати економічну компетентність)/ економічна
- виховувати любов до рідної землі (на основі того, що наша Україна протягом існування мала багато видатних людей. Ці люди стали відомі не тільки в Україні, але й за її межами, чим ми і маємо пишатися);
- викликати почуття гордості та поваги (шляхом ознайомлення з біографією видатних діячів українського національного відродження)
- виховувати повагу до свого народу (на прикладах героїчної боротьби наших предків за свою незалежність і свободу);,

Тип уроку: комбінований урок.

Обладнання: підручник з історії України для учнів 9 класу. О. Гісем, карта. Алас «Історія України»

Основні дати:

1816 р. — створення в Перемишлі товариства греко-католицьких священиків;

1833—1837 рр. — діяльність у Львові «Руської трійці»;

1837 р. — опублікування в Будапешті альманаха «Русалка Дністровая».

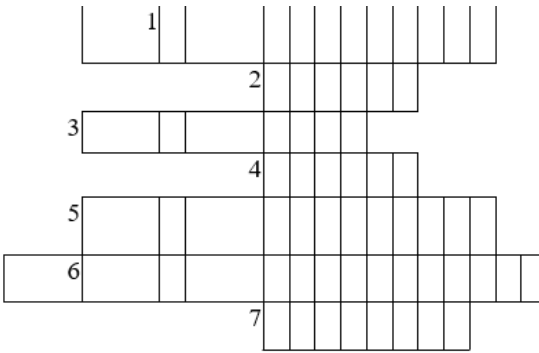
1849- Скит Манявський

Основні терміни: будителі «Руська трійця».

Основні історичні постаті: М. Левицький, І. Могильницький, , М. Шашкевич, Я. Головацький, І. Вагилевич О. Духнович А.Могильницький

План уроку

1. Передумови українського національного відродження.
2. Будителі». Товариство галицьких греко-католицьких священиків.
3. «Руська трійця».
4. Роль Антіна Могильницького в українському національному відродженню

Доза часу	Етап уроку	Навчально-виховна діяльність вчителя	Навчально-виховна діяльність учня	Примітки
3 хв	I. Організаційний	Взаємне привітання. Перевірка готовності учнів до уроку. Організація уваги учнів: побажання гарного настрою, нових цікавої роботи, знань та відкриттів. 		
7 хв	II. Перевірка домашнього завдання		Вправа «Кросворд» 	Інформаційна, логічна Хронологічна

			Запитання: ✚ Під владою якої імперії знаходились західноукраїнські землі? (Австрійської) ✚ Жителі міст. (Міщани) ✚ Учасники народно-визвольної боротьби в Галичині, Буковині й Закарпатті в XVI першій половині XIX ст.. (Опришки) ✚ Більшість мешканців Львова в середині XIX ст.. становили ... (поляки) ✚ На більшій частині Північної Буковини провідну роль у господарстві відігравало... (землеробство) ✚ Втрата певним народом рис власної національної ідентичності й поступове його поглинання іншими культурами. (Денаціоналізація) ✚ 7. Одне з міст на західноукраїнських землях, яке було центром ярмаркової торгівлі. (Чернівці) Фронтальне опитування	Інформаційна, просторова Хронологічна, мовленнєва, Логічна
--	--	--	--	---

			I. Яку політику проводив австрійський уряд по відношенню до українських територій? II. Що доводить наявність централізованої системи управління в Австрійській імперії? III. Чому західноукраїнські землі були відсталими провінціями Австрійської імперії? IV. Що було основою економіки західноукраїнських земель?	
2 хв	III. Мотиваційний етап	На початку XIX ст. серед українського населення, причому не тільки серед простого народу, а й серед заможних освічених людей, яким була небайдужа доля України, зростає невдоволення поневоленим становищем. Починається пошук нових шляхів суспільного розвитку. Саме на Наддніпрянській Україні розпочинається пробудження української нації. ■ Пригадайте, чому саме на Наддніпрянській Україні? <i>Отже, нашим завданням сьогодні буде прослідкувати події національного відродження на території західноукраїнських земель, а також проаналізувати їх впливи на життя суспільства.</i>	Робота з візуальними джерелами:	Інформаційна, логічна

			 А. Хто ці особистості? В. Яке значення мала їхня діяльність?	
1 хв	IV. Актуалізаційний етап		<i>Історичний пазл</i> «Адміністративно-територіальний устрій західноукраїнських земель»	Інформаційна , логічна

			<table><tr><td>АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА ОДИНІЦЯ</td><td></td><td></td></tr><tr><td rowspan="2"></td><td></td><td>НАМІСНИЦТВА</td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>ЗАКАРПАТТЯ</td><td></td></tr></table> I. Яку епоху ми зараз вивчаємо? II. Які характерні риси цієї епохи?	АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА ОДИНІЦЯ					НАМІСНИЦТВА				ЗАКАРПАТТЯ		
АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА ОДИНІЦЯ															
		НАМІСНИЦТВА													
	ЗАКАРПАТТЯ														
20 хв	V. Етап вивчення нового матеріалу	<u>1. Передумови українського національного відродження.</u> Утвердження української національної свідомості в Західній Україні було процесом важким і повільним. Західноукраїнське суспільство наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст. було аграрним, традиційним і провінційним. У ньому, за винятком духівництва, не було соціальних верств, здатних сприйняти ідею народності, а потім національну ідею.	<i>Хто став провідною верствою українського суспільства у Західній Україні?</i> інформація												

Реформи Марії Терезії та Йосифа II носили позитивний характер:

- + Було створено фонд підтримки греко-католицьких священників;
- + Заснована греко-католицьку духовна семінарія у Відні;
- + Утворено Руський інститут (1787 р.) при Львівському університеті;
- + Поширювались ідеї просвітництва через розвиток освіти і науки.

Робота з джерелом

Дослідник про західноукраїнську інтелігенцію. Орест Субтельний (українсько-канадський історик):

«...Говорити про західноукраїнську інтелігенцію початку XIX ст. — значить говорити про духовенство. І справді, оскільки духовенство було єдиною соціальною групою, яка могла користуватися перевагами вищої освіти в

Як це вплинуло на особливості національного руху в Західній Україні?

Яких рис набули ідеї Просвітництва на західноукраїнських землях?

Чому саме греко-католицькі священники виявилися тією силою на західноукраїнських землях, яка була здатна очолити національне відродження?

Просторова,
інформаційна

Інформаційна,
логічна

Австрійській імперії, вища освіта у Західній Україні практично стала синонімом освіти богословської. Так, на початку 1840-х років із майже 400 студентів Львівського університету та інших закладів 295 навчалися теології, в той час як майже всі решта займалися філософськими дисциплінами, котрі також входили до курсу богослов'я...

2. Будителі». Товариство галицьких греко-католицьких священиків.

«Будителі» — рух національно свідомої інтелігенції в болгарських, чеських, словацьких, словенських і західноукраїнських землях.

У 1816 році було утворено «Товариство галицьких греко-католицьких священиків» у Перемишлі І. Могильницьким, М. Левицьким.

Мета:

- I. поширення релігійної літератури українською мовою;
- II. поради щодо ведення господарства;
- III. створення парафіяльних шкіл;

Кого і чому називають «будителями» Закарпаття?

Хто та з якою метою створив Товариство греко-католицьких священиків у Перемишлі?

Якими фактами можна підтвердити провідну роль греко-католицької церкви в українському національному русі в Галичині та на Закарпатті?

Економічна, інформаційна

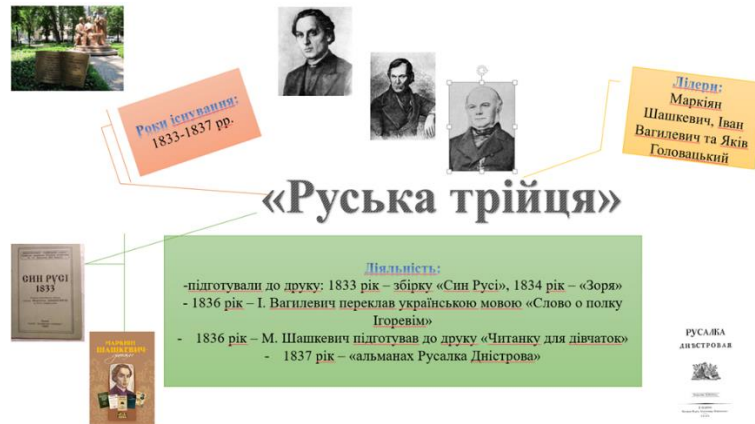
Економічна, логічна

Інформаційна

хронологічна

IV. захист української мови, видання
граматик української мови

3. «Руська трійця».

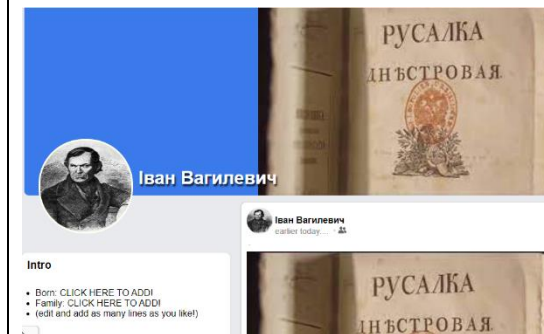
Причини утворення «Руської трійці»:

- вплив національного відродження Наддніпрянщини;
- розгортання польського визвольного руху у зв'язку з польським повстанням 1830-1831 років;
- ігнорування поляками прав корінного населення Галичини;
- поширення національної ідеї та романтизму;
- переміщення центру національного пробудження із Перемишля у Львів.

Мета:

- ✓ пропагувати національну ідею;
- ✓ поширювати українські народні традиції, фольклор; ідею об'єднання українських земель;

Завдання: Розробка сторінки І. Вагілевича, М. Шашкевича, Я. Головацького у соц-мережах:

<https://www.classtools.net/FB/202211-bF73fZ>

Коли і хто створив громадсько-культурне об'єднання «Руська трійця»?

Інформаційна

Інформаційна

логічна

- ✓ популяризувати українську історію;
- ✓ перетворити народну мову та літературну;

Діяльність:

- + проводили велику фольклористично-збиральницьку роботу;
- + підготували до друку: 1833 рік – збірку «Син Русі», 1834 рік – «Зоря»;
- + 1836 рік – М. Шашкевич виступив українською мовою перед вищим духовенством і гостями Львівської духовної семінарії.
- + 1836 рік – І. Вагилевич переклав українською мовою «Слово о полку Ігоревім»;
- + 1837 рік – «Русалка Дністровая».

Робота з джерелом

Дослідник про подальшу долю членів «Руської трійці». Олександр Донік (український історик):

«Маркіян Шашкевич після висвячення на священика був переведений в одну з дрібних парафій, де він, виснажений працею та постійними злиднями, помер 32-річним. Якову Головацькому тривалий час не надавали сану священика, а Іван Вагилевич, щоб уникнути переслідувань, вирішив перейти на протестантську віру (лютеранство). Після розправи над «Руською трійцею» подальший поступ національного відродження в Галичині відзначався дуже скромними масштабами».

Вправа «Гронування»

Якою була мета членів «Руської трійці»?

Коли і де було надруковано альманах «Русалка Дністровая»?

Мозковий штурм

Якою була б діяльність «Руської трійці», якби в 1837 р. австрійська цензура не заборонила альманах «Русалка Дністровая». «Linoit» (<http://en.linoit.com> запис ідей мозкового штурму)

Інформаційна

Інформаційна

Завдання: охарактеризуйте діяльність «Руської трійці».

Перегляд відеофрагменту.

За допомогою считувача qr-коду переглянути відеофрагмент та скласти інтерактивний плакат «Громадсько-культурне об'єднання «Руська Трійця».

4. Роль Антіна Могильницького в українському національному відродженню

Антін Могильницький народився у родині греко-католицького пароха села Підгірок (сьогодні в межах міста Калуша). Його родина мала шляхетне походження та належала до гербу Любич.

- I. У першу чергу, слід відзначити роль Могильницького в українській церкві. Він був відомим православним священиком та митрополитом, який активно

Що вам відомо про Антіна Могильницького?

- працював над реформуванням церковної структури та організації.
- II. По-друге, літературна діяльність Могильницького має велике значення для української культури. Він був активним письменником і перекладачем, чиї твори відображають духовність та культурні цінності українського народу. Його творчість сприяла збереженню та популяризації української мови та літератури.
- III. Нарешті, соціальна діяльність Могильницького була спрямована на підтримку соціально-економічних та політичних реформ українського суспільства. Він виступав за захист прав та інтересів українського народу, боровся за його культурну та політичну автономію

Літературну діяльність Антін Могильницький почав у 1838 р. Головною ідеєю його поетичних, публіцистичних творів була боротьба за рідну мову і освіту для русинського народу. Послідовник «Руської трійці». публікувався з 1838 р. в газетах

Робота з ілюстрацією

«Новини», «Зоря галицька», «Слово» у Львові, в альманасі «Вінок русинам на обжинки» та ін.

✚ **Літературну популярність здобув завдяки поемі «Скит Манявський» (перша частина вийшла в 1849 році, остання — в 1852 році),** на основі усних народних повістей. У ній йшлося про велич давньоруського Галича, описувалася краса Карпат і стародавня слов'янська міфологія. Поема була популярна, як і балада «Русин-вояк», що також вийшла 1849 року. Здійснити творчі задуми Могильницькому перешкодило настання післяреволюційної реакції.

Його священицька, суспільна та літературна діяльність залишається актуальною та важливою і до сьогоднішнього дня, а його внесок у формування української ідентичності надалі визначатиме культурний та духовний ландшафт України

Який період української історії пов'язаний з його діяльністю?

Якими подіями цей період відзначився?

Робота з ілюстрацією

			<i>Які теми порушує автор у своїх творах?</i> <i>Які ідеї він пропагує?</i>													
5 хв	VI. Систематизація знань	<i>Метод «Синтез думок»</i> <i>Які чинники сприяли, а які заважали українському національному руху на західноукраїнських землях?</i>	<u>1.Робота з таблицею.</u> <u>«Будителі Закарпаття»</u> <table><tr><th>Діяч</th><th>Внесок у національне в</th></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr></table>	Діяч	Внесок у національне в											Логічна, мовленнєва, інформаційна
Діяч	Внесок у національне в															

			<u>2.За допомогою считувача qr-коду пройти історичний диктант (онлайн)</u> <u>3.Робота в парах</u> 1. Яке місто стало центром першої хвилі національного відродження у Східній Галичині? (Перемишль) 2. В якому році було створено Товариство галицьких греко-католицьких священників? (1816 р.) 3. Хто був засновниками Товариства галицьких греко-католицьких священників? (І.Могильницький, М.Левицький) 4. Хто із представників духовенства першим в Галичині почав виголошувати проповіді народною мовою? (Іван Могильницький) 5. Як називалася наукова праця Івана Могильницького? («Відомості про руську мову»)	Інформаційна, просторова
--	--	--	--	--------------------------

			4.Бесіда з учнями: ✚ Якими були основні етапи життя та діяльності Антіна Могильницького? ✚ Який його внесок в українську культуру та суспільне життя? ✚ о Яке значення його спадщини для сучасної України?							
1 хв	VII. Висновки	Наприкінці XVIII ст. на Закарпатті русинські «будителі» першими розпочали досліджувати історичне походження, культуру й мову свого народу. <i>Протягом перших десятиліть XIX ст. ідеї українського національного відродження завдяки діяльності греко-католицького духовенства набули поширення у Східній Галичині.</i> <i>Діяльність «Руської трійці» сприяла тому, що народна мова русинів стала поступово набувати рис літературної української мови та впроваджуватися в широкий вжиток.</i> <i>Отже, можна зробити висновок, що Антін Могильницький був видатною особистістю свого часу, яка відіграла значну роль у розвитку української церкви, культури та суспільства. Його священницька, суспільна та літературна</i>	. Вправа «Знаю – Хочу знати – Дізнався» <table><tr><th colspan="2">Українське національне відродження на західноукраїнських землях</th></tr><tr><th>Знаю</th><th>Хочу знати</th></tr><tr><td> - Що таке національне відродження. - На які етапи його поділяють дослідники. - Яким було українське національне відродження в Надніпрянській Україні. </td><td> - Коли було створено «Руську трійцю»? - Яку роль відіграла «Руська трійця» у становленні національної свідомості галицьких русинів? - Які чинники сприяли, а які заважали українському національному руху на західноукраїнських землях. </td></tr></table>	Українське національне відродження на західноукраїнських землях		Знаю	Хочу знати	- Що таке національне відродження. - На які етапи його поділяють дослідники. - Яким було українське національне відродження в Надніпрянській Україні.	- Коли було створено «Руську трійцю»? - Яку роль відіграла «Руська трійця» у становленні національної свідомості галицьких русинів? - Які чинники сприяли, а які заважали українському національному руху на західноукраїнських землях.	
Українське національне відродження на західноукраїнських землях										
Знаю	Хочу знати									
- Що таке національне відродження. - На які етапи його поділяють дослідники. - Яким було українське національне відродження в Надніпрянській Україні.	- Коли було створено «Руську трійцю»? - Яку роль відіграла «Руська трійця» у становленні національної свідомості галицьких русинів? - Які чинники сприяли, а які заважали українському національному руху на західноукраїнських землях.									

		<i>діяльність залишається актуальною та важливою і до сьогоднішнього дня, а його внесок у формування української ідентичності надалі визначатиме культурний та духовний ландшафт України</i>		
1 хв	VIII. Домашнє завдання		 1.Складіть порівняльну таблицю «Українське національне відродження в Наддніпрянській Україні та на західноукраїнських землях». 2. Підготувати повідомлення про одного з діячів українського національного відродження XIX століття (за вибором).	інформаційна

